

TARTU ÜLIKOOL
Maailma keelte ja kultuuride kolledž

Anett Raup

**SÄÄSTVA MAASTIKUARHITEKTUURI JA ÖKOLOOGILISE
MAASTIKUKUJUNDUSE TEEMALINE SELETAV VALIKSÕNASTIK**

Magistritöö
Tõlkeõpetus

Juhendaja: Piret Rääbus

TARTU
2019

TABLE OF CONTENTS

SISSEJUHATUS	3
1. VALDKONNA LÜHIÜLEVAADE JA VARASEM TERMINOLOOGIATÖÖ.....	5
1.1. Valdkonna lühiülevaade	5
1.2. Varasem terminoloogiatöö	6
2. SÕNASTIKU KOOSTAMISE PÕHIMÕTTED NING KASUTATUD ALLIKAD.....	8
2.1. Sõnastiku koostamise põhimõtted ja ülesehitus	8
2.2. Sõnastiku koostamisel kasutatud allikad	10
3. PROBLEEME, TÄHELEPANEKUID JA SELGITUSI SEoses SÕNASTIKU KOOSTAMISEGA.....	12
3.1. Üldtermineid.....	13
3.2. Teisi termineid.....	16
4. SÄÄSTVA MAASTIKUARHITEKTUURI JA ÖKOLOOGILISE MAASTIKUKUJUNDUSE TEEMALINE SELETAV VALIKSÕNASTIK.....	18
4.1. Sõnastikus kasutatud lühendid.....	18
4.2. Sõnastik	19
4.3. Sõnastiku eesti-inglise register	52
KOKKUVÕTE	61
SUMMARY.....	62
KASUTATUD KIRJANDUS.....	63

SISSEJUHATUS

Magistritööna valminud valiksõnastik koondab ja selgitab termineid, mis tähistavad nähtusi, mõtteviise või tehnoloogiaid, mida kasutatakse säästvate ehk kestlike ja ökoloogiliste lahenduste loomisel maastike kujundamisel. Säästva arengu mõiste hõlmab enamasti kolme laia omavahel seotud valdkonda: keskkonda, ühiskonda ja majandust. Eesti säästva arengu riiklike eesmärgede sõnastava strateegia „Säästev Eesti 21“ (vastu võetud 2005) järgi on Eestis lisaks heaolu kasvule, sidusale ühiskonnale ja ökoloogilisele tasakaalule oluline ka kohaliku kultuuriruumi elujõulisus (vt arengustrateegia „Säästev Eesti 21“). Sõnastik keskendub eelkõige neile terminitele, mis tähistavad keskkonnasäästvuse ja maastike kujunduse vaheliste seoste mõisteid, kuigi kõik kolm valdkonda on omavahel seotud.

Laiemalt võttes kuulub sõnastik maastikuarhitektuuri ja -kujunduse valdkonda, kuid kuna tänapäeval on maastike kujundamine ja keskkonnahoid omavahel tihedalt põimunud, siis võib sõnastiku üldteemaks pidada ka keskkonnakaitset ja ökoloogiat. Lisaks eespool nimetatutele puutub maastikuarhitektuur veel mitmesse teise erialasse ja teadusharusse, nagu looduskaitse, botaanika, aiandus, zooloogia, disain, ehitus, arhitektuur, keskkonnatehnoloogia, linnaplaneerimine, urbanistika, regionaalplaneerimine, restaureerimine jt. Kuigi sõnastikus leidub termineid mitmest eespool nimetatud valdkonnast, ei ole selle sõnastiku huvides viidata valdkonnamärgenditele.

Maastikuarhitektuuri interdistsiplinaarsus on tinginud ka selle, et eesti keeles on keeruline leida erialasse puutuvat terminoloogiat, sest see on hajutatud erinevate sõnastike vahel või siis puudub vastav terminiandmebaas. Kõnealuse sõnastiku üks eesmärk ongi koondada sõnavara, et näiteks erialast kirjandust lugedes ei oleks vaja kasutada mitut erinevat sõnastikku.

Lisaks on sõnastiku kitsam eesmärk pöörata tähelepanu terminitele, mille kasutusel on kerge eksida või mille täpne tähendus võib jääda arusaamatuks, kuna terminid on sarnase vormiga, kuid tähistavad erinevaid mõisteid, või kuna mõisted on ähmase sisuga, ning koondada erinevaid termineid sarnase mõiste tähistamiseks. Terminoloogilise selguse huvides on siinses sõnastikus toodud ka üldterminid, nagu „maastikuarhitektuur“ või „maastik“.

Sõnastikku ajendas koostama tõsiasi, et eesti keeles ilmunud maastikuarhitektuuri ja maastikukujunduse terminoloogiat käsitlevaid teoseid on vähe. Lisaks on maastike teema ajakohane seetõttu, et 2017. a liitus Eesti Euroopa maastikukonventsiooniga, mis on rahvusvaheline kokkulepe maastiku tähtsuse kohta. Sõnastiku sihtrühm on eelkõige maastiku

kujundamisega seotud erialade spetsialistid ja üliõpilased, aga ka tõlgid ja tõlkijad ning valdkonnast huvitunud.

Magistritöö autor soovib tänada juhendajat Piret Rääbust ja maastikuarhitekti Kreetta Sipelgat.

1. VALDKONNA LÜHIÜLEVAADE JA VARASEM TERMINOLOOGIATÖÖ

1.1. VALDKONNA LÜHIÜLEVAADE

Maastiku mõiste tähendus on ajas muutunud. Ajalooliselt oli see maalikunsti mõiste, mis tähendas pilti maa-alast ehk maastikust või pildi tausta (Holden, Liversedge 2014: 13), tänapäeval on maastiku mõiste laienenud tähistamaks kogu avalikku ruumi (Sooväli-Sepping: 2018). Sarnaselt on muutunud ka maastikuga seotud erialade tegevus ja tähtsus.

Maastikuarhitektuur on distsipliinidevaheline valdkond ja eriala, mille esindajad tegelevad maastike planeerimise, projekteerimise, kujundamise ja hooldusega. Ajalooliselt kasutati terminit *landscape architecture* (maastikuarhitektuur) esmakordselt 19. sajandi keskpaigas (Holden, Liversedge 2014: 24) ning erialana on maastikuarhitektuuri eelkäija aiakujundus (*ibid.*: 8). Aiakujundaja, maastikukujundaja ja maastikuarhitekti töö võib tänapäevalgi sisaldada samu ülesandeid, kuid siiski erineb maastikuarhitektuur teistest sarnastest erialadest mõne olulise tunnuse poolest. Nimelt on maastikuarhitektuur laiem valdkond ja eriala, mis tegeleb ruumi terviklike lahenduste loomisega eelkõige avalikku ruumi ja heaolu silmas pidades kuni piirkondliku või riikliku tasemeni, samas kui aiakujundust ning maastikukujundust kasutatakse tihti eravalduuses maa kujundamisel (*ibid.*). Maastikuarhitektid loovad maastiku ruumilisi terviklahendusi (volitatud maastikuarhitekti, tase 7 kutsestandard, kehtiv kuni 2023: 1). Maastikuarhitekti töö võib sisaldada ka aia- ja maastikukujundust ja haljastust, kuid see on ainult üks osa ülesannetest, millega maastikuarhitekt tegeleb.

Algselt väärtustati aia- ja pargikujunduses ja maastikuarhitektuuris pigem kujunduse esteetilist aspekti. 20. ning 21. sajandil on sellele lisandunud ökoloogiline ning säästva ehk kestliku arengu põhimõtteid järgiv aspekt (*ibid.*). Tänapäeval kasutatakse termineid „säästev“ või „kestlik“ (ingl *sustainable*) niivõrd paljudes väljendites, et võib tunduda, et nendega tähistatakse mõistet, millel sisu puudub või ei teata, mida see tegelikult täpselt tähendab (Russ 2009: 26; Benson, Roe 2007: 2; vt ka ametniku soovitusõnastiku kommentaari terminile „jätkusuutlik“). Siiski võib säästva maastiku kujundamisega seotud tegevuse juures mõtestada seda esiteks kui säästva arengu põhimõtetest lähtuvat tegevust, mille peamised aspektid on majandus, keskkond ja ühiskond (Benson, Roe 2007: 4).

Terminikasutusest olulisem on, et maastiku kujundamisega seotud tegevusel ka rakendataks reaalselt kestlikke põhimõtteid ning ennetataks kahju tekitamist tuleviku maastikele (*ibid.*: 4—5).

Maastikukujundus tegeleb kitsama valdkonnaga kui maastikuarhitektuur, peamiselt pinnareljeefi projekteerimise, kujundamise ja hooldusega ning haljastamisega. Ökoloogilise lähenemise puhul rõhutatakse tuleviku keskkonnatingimuste parandamist ning elurikkuse suurendamist (Rottle, Yocom 2010: 6). Ökoloogiliste põhimõtete rakendamisel võib lähtuda erinevate autorite teoreetilistest alustest ja näpunäidetest, näiteks Travis Becki põhimõtetest teoses „Principles of Ecological Landscape Design“ (2013).

1.2. VARASEM TERMINOLOOGIATÖÖ

Eraldi maastikuarhitektuuri kui valdkonna inglise-eesti sõnastikku pole töö autorile teadaolevalt varem ilmunud. Maastikuarhitektuuri puudutavatel teemadel on ilmunud pargiterminite seletussõnaraamat (Nurme, Nutt, 2012), illustratsioone sisaldav entsüklopeediline eestikeelne sõnastik, mis koondab ligikaudu 300 pargi- ja aiakunsti terminit, valikut tuntud maastikukujundajate elulugudest ning kuhu on lisatud ka eesti-inglise-soome register.

Eesti Keele Instituudi terminibaaside Termeki koduleht koondab erinevaid oskussõnastikke. Muu hulgas leiab sealt mitmekeelse (sh suunal eesti-inglise-eesti) aianduse terminibaasi ja eestikeelse arhitektuuri oskussõnastiku. 1999. a. on välja antud „Ehitaja sõnastik“ (Masso), mis on kättesaadav ka võrgusõnastikuna, ning Tallinna Tehnikakõrgkooli õppematerjalina on koostatud eesti-inglise planeerimissõnastik (Skolimowski, 2003), mis pole küll avalikult kättesaadav, kuid magistritöö autor on selle sõnastikuga tutvunud.

Keskkonnakaitse ja ökoloogia valdkonnas on ilmunud erinevaid sõnastikke, näiteks 1992. a. ökoloogialeksikon (Masing) ning võrgusõnastikuna saab kasutada mitmekeelset (sh inglise-eesti-inglise) seletavat keskkonnasõnastikku Environmental Dictionary (EnDic), mis põhineb Soome Keskkonnainstituudi 2004. a. välja antud sõnastikul. EnDic sõnastikus on üsna põhjalikult käsitletud näiteks reoveekäitlust, mis on säästva maastikuarhitektuuri oluline teema. Lisaks on veebis olemas ka mitmekeelne (sh suunal inglise-eesti) terminibaas General Multilingual Environmental Thesaurus (GEMET). Valdkonnaga seotud terminoloogia kohta on

tehtud ka lõputöid, näiteks K. K. Volli Eesti Maaülikooli „Keskkonnaterminite tulek eesti keelde ja nende areng“ (Eesti Maaülikool, 2017).

Säästva arenguga seotud mõistete selgitusi leiab mitmekeelsest (sh eesti-inglise-eesti) entsüklopeedilisest võrgusõnastikust „Säästva arengu sõnaseletusi“, mis on koostatud 2000. a Säästva Eesti Instituudi poolt välja antud sõnastiku põhjal.

Kasutada saab ka Euroopa Liidu erinevate asutuste välja antud sõnastikke, näiteks Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (EESC) säästva ehituse sõnastikku (2011). Lisaks leiab erialast sõnavara ka Euroopa interaktiivsest terminibaasist IATE ja Eesti Keele Instituudi terminibaasist Esterm.

2. SÕNASTIKU KOOSTAMISE PÕHIMÕTTED NING KASUTATUD ALLIKAD

2.1. SÕNASTIKU KOOSTAMISE PÕHIMÕTTED JA ÜLESEHITUS

Sõnastiku mõistete valikul peaks vaatluse all oleva eriala kõigepealt piiritlema. Reaalselt ei ole aga ükski teadusharu rangelt piiritletud ning veelgi keerulisem on seda teha interdistsiplinaarsete valdkondade puhul (Taukar ja Tavast 2013: 58) nagu maastikuarhitektuur. Kuna tegemist on piiratud mahus valminud valiksõnastikuga, ei anna see ammendavat ülevaadet kõigist võimalikest valdkonna terminitest. Lisaks maastikuarhitektuuris ja -kujunduses kasutatavatele ökoloogiliste ja säästvate tehnoloogiate ja põhimõtetega seotud terminitele sisaldab sõnastik ka maastikuarhitektuuri- ja kujunduse põhitermineid, näiteks erinevat tüüpi maastike või maastikukujundusega seotud erialade kohta. Kuigi ökoloogilises maastikukujunduses on oluline roll taimeliikide valikul ja istutusviisidel, siis magistritöö sõnastikust on välja jäänud näiteks taimenimed, sest botaanika ja aiandusega seotud sõnastikke või terminibaase on eesti keeles juba olemas.

Üks sõnastike omadus on normatiivsus ja oskussõnastikud on selle järgi normatiivsed või kirjeldavad. Normatiivsetes sõnastikes toodud terminite kasutamine on soovitatav või kohustuslik (nt terministandardid on normatiivsed). Eestikeelsete normatiivsete sõnastike puhul on olnud peamine eesmärk sobivaimate eestikeelsete terminite fikseerimine (Erelt 2007: 384—387). Kirjeldavates sõnastikes esitatakse kõik leitud tõlkevasted neid korrastamata ning need kajastavad tegelikku keelekasutust (*ibid.*: 387—388). Käesolev sõnastik on pigem deskriptiivne ehk kirjeldav, kuna selle eesmärk ei ole terminikasutust ühtlustada.

Sõnastikud jagunevad ka eesmärkide järgi. Passiivsete sõnastike eesmärk on teha eelkõige lähtekeelne tekst arusaadavaks. Aktiivsed sõnastikud on mõeldud terminite valimiseks sihtkeeles (Taukar ja Tavast 2013: 97—98). Käesolev sõnastik on passiivne selles mõttes, et hõlbustab erialatekstidest arusaamist, millele aitab kaasa seletava sõnastiku formaat. Samas aitavad sihtkeelsed vasted sõnastikku aktiivselt kasutada ehk valida sobiv väljend sihtkeeles.

Magistritöö puhul on tegemist ligikaudu 300st kirjest koosneva seletussõnastikuga, mille makrostruktuuriline ülesehitus on lihttähestikuline. Lihttähestikuline ülesehitus tähendab, et terminid järgnevad üksteisele tähestiku alusel ja mitmest sõnast koosnevate terminite puhul ei ole sõnade järjekorda kirjes muudetud (Erelt 2007: 360—361). Terminite vormiliselt tähestikuline e semasioloogiline järjestamine aitab sõnu kergemini üles leida ning muudab

sõnastiku kasutajasõbralikumaks (Tavast, Taukar 2013: 117). Samas on terminid sõnastikku valitud peamiselt erialakirjanduse põhjal temaatiliselt. Sõnastiku alguses on esitatud kasutatud lühendite nimekiri, sellele järgneb sõnastik ning sõnastiku lõpus on toodud eestikeelsete terminite register koos ingliskeelsete vastetega.

Mikrostruktuuri poolest on kirjetes kõigepealt suuremas kirjas esitatud lähtekeelne artikkel, millele järgneb vaste sihtkeeles. Sihtkeelee võimalike rööpterminite puhul on need eraldatud komaga. Sellele järgneval real on esitatud väiksemas kirjas määratlus või selgitus sihtkeeles. Sisumääratluse puhul peaks esitama kõigepealt lähima üldmõiste ja siis eristustunnused ning see peaks olema kuni ühe lause pikkune (*ibid.*: 84—85); piirdeselgituste vorm on vabam ning need otseselt ei määratlegi mõistet, vaid annavad vihjeid selle kohta (*ibid.*: 86). Niimoodi on määratlusi ja selgitusi võimalusel moodustatud ka selles sõnastikus. Kui vaste avab juba piisavalt ka sisu, siis pole määratlusi toodud. Sobiva vaste puudusel on kirjeldatud mõiste sisu. Kui sõnastik oleks mõeldud ainult tavakasutajale, siis oleks ilmselt olnud mõistlikum valida entsüklopeedilised kirjeldused, mis on pikemad ja millega antakse edasi täiendavat informatsiooni mõiste kohta (*ibid.*: 85), või ostensiivsed selgitused ehk mõiste visuaalsed kirjeldused, nt pildi abil (*ibid.*: 86).

Selgitusele võivad järgneda viited seostele teiste sõnadega. Vastandliku tähendusega sõnad on tähistatud lühendiga *vrđ*. Teiste seoste puhul, mis ei seisne ei rööpterminites ega vastandsõnades, on kasutatud lühendit *vt ka*. Töö eesmärk ei ole välja tuua kõiki võimalikke seoseid mõistete vahel, vaid autor on teinud valiku. Seoste järel järgmisel real võivad olla esitatud lähtekeelse kirje rööpterminid, mis on tähistatud sümboliga „=“ ning mille puhul on eelistermin esitatud esimesena ning sellele järgnevad komaga eraldatult teised rööpterminid. Rööpterminite eelistermini valik sõltus osaliselt sellest, kas kasutatud sõnastikes oli välja toodud eelistermineid või mitte. Vastete rööpterminid on eraldatud ka komaga, eelistermini järel on sulgudes lühend *eelis*. Tärniga „*“ on tähistatud autori pakutud terminid, mida autor teistest sõnastikest eestikeelse vastena või erialakirjandusest ei leidnud või mida peab sobilikumaks. Järgnevalt on toodud näide sõnastiku kirjest.

green roof

rohekatus, katusehaljastus, murukatus, haljaskatus

hoone või rajatise katus, mis on kaetud substraadikihi ja taimkattega ning mis asub veekindlal alusel

vt ka **sod roof**

vt ka **green roof substrate**

= **living roof, vegetated roof**

2.2. SÕNASTIKU KOOSTAMISEL KASUTATUD ALLIKAD

Enamik sõnastikku valitud lähteterminitest pärineb teemade järgi erialakirjandusest ja ametlikest dokumentidest. Sõnastiku lähtekeelsete terminite peamised allikad on maastikuarhitekti käsiraamatud „Site Planning and Design Handbook“, (Russ 2009) ja „Landscape Architect’s Pocket Book“ (Vernon, Tennant, Garmony 2013), milles erilist tähelepanu pälvivad erinevad tehnoloogiad, põhimõtted, standardid ja protokollid, mida tuleb silmas pidada säästva projekteerimise puhul, ning „Basic Landscape Architecture 02. Ecological Design“ (Rottle, Yocom 2010), milles selgitatakse ökoloogilise kujunduse põhimõtteid. Need teosed sisaldavad ka märksõnade registreid, mille abil sai kontrollida magistritöö sõnastikku valitud terminite teemakohasust.

Osaliselt on lähtetermineid ja määratlusi leitud ka raamatust „Landscape Architecture and Environmental Sustainability, Creating Positive Change Through Design“ (2017), mis sisaldab väikest sõnastikku. Lisaks on lähtetermineid, määratlusi ja vasteid valitud ka EESC mitmekeelsest säästva ehituse sõnastikust „*Let’s speak sustainable construction. Multilingual glossary*“ (2011).

Sõnastik sisaldab ka lähtetermineid, määratlusi ja vasteid Euroopa maastikukonventsioonist (2000) ning selle liitumisdokumentide seletuskirjast, mille puhul on määratlused ja vasted esitatud sõnastikus muutmata kujul, st nii nagu need on sõnastatud konventsioonis (vt nt kirjeid *landscape policy*, *landscape maintenance*). Täpse määratluse puudumisel konventsioonis on kasutatud osaliselt konventsiooni sõnastust (vt nt kirjet *transfrontier landscape*).

Valitud terminite teemakohasuse üle otsustamisel ja selgituste valimisel ja sõnastamisel oli peamine allikas maastiku- ja linnaplaneerimise mitmekeelne sõnastik „Encyclopedic Dictionary of Landscape and Urban Planning“ (EDLU) (Evert *et al* 2010).

Vastete ja määratluste valikul on veel kasutatud erinevaid sõnastikke ja terminibaase, näiteks EnDic, IATE, GEMET; seadusi (veeseadus, planeerimisseadus, ehitusseadus, jäätmeseadus) ning kutsestandardeid (volitatud maastikuarhitekti ja maastikuehitaja kutsestandardid); erialakirjandust „Moodne maastik püsikute ja kõrrelistega“ (2016).

Lisaks kasutati eestikeelsete terminite leidmiseks ja võrdluseks ka lõputöid, nt Eesti Maaülikooli bakalaureusetööd „Ökoloogilise maastikuprojekteerimise põhimõtted ja nende rakendamine Tartu F.R. Kreutzwaldi tänav 7 ja 9 näitel“ (Liiv, 2016) ja Tallinna Tehnikaülikooli magistritööd „Väheste hooldustöödega ja -kuludega haljasalade kujundamine.

Majoraadi pargi näitel“ (2017). Samuti kasutati 2010. a Tallinna Tehnikaülikooli Tartu Kolledži tööstusökoloogia sõnavara inglise-eesti-inglise sõnastikku (autorid: Maastik, Lepasaar, Talve, Muoni). Abi sai ka võõrsõnade leksikonist, ametniku soovitusõnastikust, õigekeelsussõnaraamatust ja eesti keele seletavast sõnaraamatust.

Lisaks eespool nimetatud teostele kasutati lähteterminite, määratluste ja vastete leidmiseks ka teisi allikaid, mis on toodud kasutatud kirjanduse loetelus. Kasutatud kirjanduse põhjal esitatud määratlustes on kasutatud allika sõnastust või on määratlused ümbersõnastatud. Sõnastiku valmimisel konsulteeriti ka kahe maastikuarhitektiga, kes aitasid sihtkeele terminite valikul, mõistete määratlusel ja selgitasid nende kasutust.

3. PROBLEEME, TÄHELEPANEKUID JA SELGITUSI SEoses SÕNASTIKU KOOSTAMISEGA

Enne sõnastiku koostama hakkamist tuli valida kitsam valdkond, mille põhjal termineid analüüsida. Kuna maastikuarhitektuur on teadusharu ja eriala, mis hõlmab paljusid teisi valdkondi, esitas kitsama teema leidmine väljakutse. Kitsamate teemadena võib käsitleda näiteks (ajaloolist) pargi- ja aiakujundust, kuid sel teemal on sõnastik juba ilmunud. Samuti võib alateemadeks pidada kujundusprotsessi arenguetappe, alates projekti alustamisest, planeeringutest, projekteerimisest, visuaalsest kujutamisest, ehitusest kuni hoolduseni. Ehitus- ja planeerimisteemalisi sõnastikke on ka varem koostatud ja ilmunud (vt Masso, 1999; Skolmowski, 2003), kuigi nende koostamisel ei ole üksnes maastikuarhitektuuri silmas peetud.

Erialakirjandust uurides selgus, et läbiv teema maastikuarhitektuuri käsitlemisel on tulevikku suunatud disain ning selle seosed lahenduste otsimisega keskkonnaprobleemidele. Keskkonna- ja looduskaitset ning tuleviku arengut silmas pidades kõigile parema elukeskkonna planeerimisel ja kujundamisel on oluline roll maastikuarhitektidel ja -kujundajatel. Säästev ehk kestlik või ökoloogiline disain on olulised märksõnad, mis esinesid kõigis autori poolt uuritud erialastes teostes. Seega sai teema olulisust silmas pidades otsustatud uurida sõnavara, mis on seotud säästvate ja ökoloogiliste lahenduste ja tehnoloogiatega maastike kujundamisel.

Sõnastiku koostamist raskendas ka asjaolu, et kuigi on ilmunud mitmeid aianduse, aiakujunduse ja haljastusega seotud originaal- ja tõlketeoseid, on vähe teoreetilisi maastikuarhitektuuri käsitlevaid originaalteoseid eesti keeles, millele saaks viidata ka termineid valides. Teoreetilisi käsitlusi leiab lõputöödest, näiteks doktoritööst „Kunst ja loodus pargis. Kujunduslike ja liigikaitseliste eesmärkide ühendamise parkide restaureerimisel ja hooldamisel Saare maakonna looduskaitsealuste parkide näitel” (Sinijärv, 2012). Seetõttu on magistrinäite sõnastiku allikatena kasutatud võimalusel standardeid, seaduseid jm ametlikke dokumente, aga ka muid allikaid.

Järgnevalt on toodud valik näiteid probleemidest ja tähelepanekutest seoses sõnastiku terminitega.

3.1. ÜLDTERMINEID

landscape

Landscape ehk maastik on mõiste, millel võib olla palju erinevaid määratlusi, kasutusviise ja ka vasteid eesti keeles. Seetõttu võib tekkida küsimus, millist vastet eelistada. Mõistlik oleks ilmselt kasutada maastiku sünonüüme sõltuvalt kontekstist ja mõiste sisu järgi. Ehk et *landscape* vaste ei pea tingimata alati olema „maastik“. Sooväli-Sepping (2018) toob mõned näited teistest terminitest, mida saab kasutada maastiku sünonüümuna ning mille mõistel on sarnane sisu: ruum, loodus, keskkond, elukeskkond, aga ka avalik ruum ja arhitektuur.

Euroopa maastikukonventsiooni preambuli (2000: 2) järgi on maastik „inimese poolt tajutav, looduslike ja/või inimtekkeliste tegurite toimetel ning vastasmõjul kujunenud iseloomulik ala“. Volitatud maastikuarhitekti kutsestandardis (tase 7, kehtib kuni 2023) on maastik defineeritud kui „kogu välisruum“. Ajakirjas ÕU (1, 2009: 20) pakutakse „maastiku“ kaasaegse vastena aga terminit „välieluruum“. Sõnastikku valiti nii kutsestandardi kui ka konventsiooni definitsioon, sest koos avavad need paremini mõiste sisu.

landscape architecture, landscape design

Erinevad maastikukujundusega seotud erialade ja ametit nimetused nii inglise kui eesti keeles tekitasid töö autoris palju segadust. Maastikuarhitektuuri (*landscape architecture*) võib maastikuarhitekti kutsestandardi järgi määratleda kui eriala, „mis tegeleb maastiku (välisruumi) ruumilise kujundamise ja kavandamisega“ (2017. aastani kehtinud standard). Samuti saab seda määratleda maastikuarhitekti töö kirjelduse kaudu:

Maastikuarhitekt tegeleb nii ehitatud, ehitatava kui ka looduskeskkonnaga kõikjal, olenemata selle tegelikust seisundist või juriidilisest staatusest. Maastikuarhitekti töö eesmärk on maastiku kui välisruumi ruumilise terviklahenduse väljatöötamine. Ta kavandab meetmeid ja tegevusi keskkonna edendamiseks, planeerimiseks, loomiseks või taastamiseks, võttes sealjuures arvesse kultuurilisi, sotsiaalseid, majanduslikke, tehnilisi, ohutuslaseid, keskkonnasäästlikke ja ökoloogilisi aspekte („Volitatud maastikuarhitekti kutsestandard“, tase 7, kehtib kuni 2023).

Maastikukujunduse (*landscape design*) alal töötava maastikukujundaja kutsestandardeid Eestis eraldi välja ei anta (kuigi varasemalt on näiteks maastikuehitaja kutsestandard sisaldanud maastikukujundaja lisakvalifikatsiooni) ning maastikuarhitektidega konsulteerides selgus, et maastikukujundaja vastutusala on kitsam kui maastikuarhitektidel

ning maastikukujundajad tegelevad enamasti aedade ja parkide pinnareljeefi ja haljastuse kujundamisega. Kui maastikuarhitekti pärusmaaks on tihti avalik ruum, siis maastikukujundajate projektid on seotud pigem eraisikute aedadega. Seega maastikuarhitekti töö võib sisaldada ka maastikukujundust, kuid maastikukujundajate töö hõlmab vaid üht osa maastikuarhitekti ülesannetest. Seda selgitust toetab ka entsüklopeedia Britannica määratlus. Eesti keeles võib „maastikukujunduse“ rööpterminina kasutada veel „maastikuprojekteerimine“ ja „maastikudisain“. Seoses maastiku mõiste muutumisega ajas on erialakirjanduses kaalutud ka alternatiive terminile „maastikuarhitektuur“, näiteks Karro-Kalberg (2009: 20-21) pakub välja „välieluruumi kujundamine“.

landscaping

Veel üks termin, mis segadust tekitas, oli *landscaping* ja selle sobiv vaste eesti keeles. EDLU defineerib *landscaping* termini *landscape construction* kaudu ehk esitab need rööpterminina. Maastikuehitaja kutsestandardis (kehtib kuni 2022) on „maastikuehitaja“ tõlgitud *landscape gardener*. Seega võib *landscaping*, *landscape construction* ja *landscape gardening* kasutada rööpterminina.

Kui ingliskeelne termin viitab tegevusele, siis pargiterminite seletussõnastikus on *landscaping* vastena toodud „haljastus“ ning järgmine määratlus: „haljasalal kasvav või sinna kavandatav taimestik“ (2012: 24), mis lühemalt sõnastades tähendab haljasala taimestikku, mitte aga tegevust või eriala. Pargiterminite sõnastikus on haljasala määratletud nii: „kujundatud reljeefi, veestiku ja taimestikuga ala linnas vm asulas“. Seega võiks vasteks sobida „haljasala kujundamine“ või „haljastamine“ ja ka „maastikuehitus“, mida siin sõnastikus ka kasutati.

sustainable, ecological

Küsimusi tekitasid ka *sustainable* ja *ecological* kasutamine eraldi sõnadena ja koos sõnapaaridega *landscape architecture* ja *landscape design*, nende mõiste sisu ning vasted eesti keeles. Uuritud materjalide põhjal võib järeldada, et termineid *sustainable*, *ecological*, *eco-*, *green*, *environmetal*, *environmetally-friendly* jne ning nende võimalikke vasteid „säästev“, „ökoloogiline“, „roheline“, „kestlik“, „kestev“ jne on võimalik mõlemas keeles kasutada

sünonüümidenä olenevalt kontekstist ning tihti ei ole ka aru saada, kas nende terminitega ka midagi sisuliselt konkreetset tähistatakse.

Konkreetsema määratlusega näite sõna *sustainable* kasutusest sõnaühendis võime leida säästva arengu (*sustainable development*) puhul, mis on defineeritud kui areng, mis „tagab inimeste elukvaliteedi paranemise kooskõlas loodusvarade olemi ja keskkonna taluvusvõimega ning elurikkust säilitades“ (säästva arengu sõnaseletusi, SAS). Säästev ehk jätkusuutlik ehk kestlik areng tähendab majandus-, sotsiaal- ja keskkonnavaldkonna kooskõlalist arendamist (Keskkonnaministeeriumi veebisait). Ametniku soovitusõnastikus soovitatakse „jätkusuutlik“ asemel kasutada teisi termineid, lisaks eespool nimetatutele nt „püsiv“.

Riigikogus 2005. aastal heaks kiidetud Eesti säästva arengu riiklikku strateegiat käsitlevas raamdokumendis „Säästev Eesti 21“ on läbivalt kasutatud terminit „säästev“. SASis ja keskkonnaministeeriumi veebisaidil kasutatakse eelisterminina „säästev“ ning rööpterminitena „kestlik“ ja „jätkusuutlik“. IATEs on eestikeelse vaste eelistermin aga „kestlik areng“, rööpterminid on „säästev areng“ ja „jätkusuutlik areng“. 2015. a vastu võetud rahvusvahelise säästva arengu tegevuskava „Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development“ pealkirja tõlkes soovitatakse IATEs kasutada samuti „kestlik“ ehk kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 „Muudame oma maailma“. Riigikantselei ja Keskkonnaministeeriumi veebisaitidel on aga esitatud dokumendi tõlge pealkirjaga „Muudame maailma: säästva arengu tegevuskava aastaks 2030“. Samuti on Eestis 1995. a vastu võetud säästva arengu seadus. Kuna riiklikes dokumentides kasutatakse läbivalt terminit „säästev“ ning on olemas ka säästva arengu sõnastik, siis kasutatakse seda terminit ka magistritöö sõnastikus.

Säästva arengu põhimõtteid saab kasutada ka maastike planeerimisel ja kujundamisel (vt *sustainable landscape architecture, sustainable landscape design, sustainable landscaping*) ja seega sobiks ka siin kasutada nt „säästev maastikukujundus“.

Ökoloogiline maastikukujundus (*ecological landscape design*) kasutab ökoloogia põhimõtteid ja ökosüsteemide loomulikke protsesse uute maastike ja keskkondade loomisel (Beck 2013:10—12) ning selle eesmärkide hulka kuulub inimeste ökoloogilise jalajälje vähendamine ja elurikkuse suurendamine (Rottle, Yocom 2010: 6). Ökoloogilises maastikukujunduses on olulisel kohal näiteks taimeliikide valimine. Seega võib öelda, et säästev maastikuarhitektuur või maastikukujundus tegeleb laiema valdkonnaga ja ökoloogiline disain võib tähendada kitsamat valdkonda.

3.2. TEISI TERMINEID

Lisaks eelmises alajaotuses käsitletud üldterminitele tekkis sõnastiku koostamisel küsimusi ka teiste terminite osas. Järgnevalt on toodud mõned näited.

Tõlkeraamatus „Moodne maastik püsikute ja kõrrelistega“ kasutatud väljend „hermeetiline alus“ (2016: 11) tõmbas tähelepanu sellele, et inglise keeles on *waterproofing* sünonüümina kasutusel ka termin *impermeable*. Seetõttu lisandus sõnastikku *waterproofing membrane* sünonüümina *impermeable surface* ehk õhu- ja veekindlast materjalist tehtud katuse aluskate.

Erialakirjanduses võib leida „katuseaia“ rööpvormi „katusaed“, samas aianduse terminibaasist ning pargiterminite seletussõnaraamatust leiab vormi „katusaed“. Seetõttu on ka käesolevas sõnastikus tehtud valik viimase termini kasuks.

Ilmnes teisigi lahknevusi sama mõiste erineva sõnastuse osas, nt keskkonnasõnastikus EnDic on *storm water* vasteks „valinguvesi“, veeseaduses aga „sademevesi“. Magistritöös ongi kasutatud viimast.

Mõnevõrra tekitas küsimusi termini *undisturbed landscape* täpne vaste. IATEs ei leidu küll terve see termin, vaid seal kasutatakse ühes teises väljendis sõna *undisturbed*, mis on tõlgitud kui „inimpuutumatu“ või „puutumata“. Kuna ÕSis ei leidu sõna „inimpuutumatu“ ning ka eraldi kirjes ei ole sõna „puutumata“, küll aga on olemas „puutumatu“, siis valiti viimane termin sellesse sõnastikku. Kirjanduses esines termin *undisturbed* ka väljendis *undisturbed soil*, mis tähendab ka selles mõttes puutumatut pinnast, et mõeldud on pinnast, mida pole enne nt ehituseks kasutamist töödeldud ja mille omadusi pole muudetud. Eestikeelse kirjanudse põhjal võiks vasteks pakkuda muutmata struktuuriga pinnas.

Segadust võivad tekitada ka järgmised maastikutüüpide terminid: *semi-natural landscape*, *near-natural landscape*, *natural landscape* ja *cultural landscape*. EDLU järgi on *near-natural landscape* inimese poolt loodud ja kasutatav looduslik maastik, mille taimestik vastab selle ala võimalikule looduslikule taimestikule. Eestikeelset vastet autor sõnastikest ei leidnud, kuid tähenduse järgi võiks selleks olla „looduslähedane“ (kui loodusega vahetult seotud ja sellest lähtuv). *Semi-natural landscape* on EDLU järgi maastik, mille looduslik elustik koosneb peamiselt kohalikest liikidest, kuid mille kujunemist ja toimimist mõjutab suurel määral inimtegevus. SAS-st leiab sarnase tähendusega termini *semi-natural community* ehk poollooduslik kooslus, mille juurde on näiteks toodud heina- ja karjamaad, puisniidud, loopealsed jms. Poolloodusliku koosluse sünonüüm on SAS-is pärandmaastik ehk *heritage*

landscape, mis on „mingi piirkonna jaoks iseloomulikuks peetav maastik, mis on tekkinud inimese ja looduse kaua kestnud ühistegevusel ja seetõttu eriti liigirohke“. On olemas ka termin *cultural landscape*, mida EDLU defineerib kui maastikku, mis inimtegevuse tagajärjel oma algsest kujust täielikult või suurel määral erineb, näiteks põllumajanduslik maastik (*agricultural landscape*), linnamaastik (*urban landscape*), ajalooline maastik (*historic landscape*), tööstusmaastik (*industrial landscape*) jne. SAS annab terminile sarnase tähenduse ning pakub eestikeelseks vasteks „maistu“, mida võiks kasutada tänapäeva mõistes maastiku asemel. EKSS aga defineerib maistut pigem geograafilise väljendina, mis tähendab lihtsalt eriilmelist maa-ala ning mida kasutatakse tavaliselt liitsõna järelosana. Samas *natural landscape* (EnDic: „loodusmaastik“) rööpterminiteks pakub EDLU *countryside* ja *rural area* (IATE: maapiirkond) ning see mõiste hõlmab maastikke, kus inimtegevuse mõju võib varieeruda laial skaalal.

Need on vaid mõned näited probleemidest ja tähelepanekutest sõnastiku koostamisel. Kõigi üles kerkinud küsimuste kirjeldamine ei oleks siin otstarbekas.

4. SÄÄSTVA MAASTIKUARHITEKTUURI JA ÖKOLOOGILISE MAASTIKUKUJUNDUSE TEEMALINE SELETAV VALIKSÕNASTIK

4.1. SÕNASTIKUS KASUTATUD LÜHENDID

- = kasutatakse rööpterminite puhul
- * kasutatakse magistritöö autori pakutud terminite puhul
- eelis eelitermin
- kõnek kõnekeelne väljend
- vrđ kasutatakse antonüümsete terminite puhul
- vt ka kasutatakse seotud mõistete, nt alam- ja ülemmõistete puhul

4.2. SÕNASTIK

A

abandoned industrial site = brownfield, derelict land

adaptable building kohandatav hoone

hoone, mis on projekteeritud ja ehitatud nii, et selle kasutust on võimalik aja jooksul vastavalt vajadusele muuta

adaptive management kohanduv juhtimine

juhtimisstrateegia, mida kasutatakse nt maastikukaitse projektides, mis võimaldab uute tingimustega kiiresti kohaneda

adaptive reuse ehitise või maa-ala taaselustamine*

mahajäetud olemasoleva rajatise või ehitise kasutamine uuel otstarbel

= adaptive use, after-use, subsequent use

adaptive use = adaptive reuse, subsequent use, after-use

afforestation metsastamine, metsastus

metsade istutamine maa-aladele, kus pole varem metsa kasvanud

after-use = adaptive reuse, adaptive use, subsequent use

Agenda 21

Agenda 21

ÜRO poolt vastu võetud rahvusvaheline tegevuskava säästva arengu saavutamiseks

agricultural landscape põllumajandusmaastik, agraarmaastik

maastik, mida kasutatakse põllumajanduslikuks tegevuseks

allelopathy   allelopaatia

taimede vastastikune mõjustus keemiliste ühenditega

Aquifer Storage and Recovery, ASR pinnavee kogumine põhjaveekihti*

pinnavee (vihmavee, veekogude vee) juhtimine maapinna põhjaveekihti, et seda hiljem kasutada

=Managed Aquifer Recharge, MAR

ASR = Aquifer Storage and Recovery, Managed Aquifer Recharge, MAR

B

balancing pond ühtlustustiik, kogumistiik

rajatud tiik, kuhu ajutiselt kogutakse sademete äravooluvesi

= detention basin, detention structure

Best Management Practice, BMP hea juhtimistava

Põhja-Ameerikas kasutatavate reo- ja sademeveekäitluse üldpõhimõtted

BMP = Best Management Practice

biodiversity elurikkus (*eelis*), bioloogiline mitmekesisus, looduse mitmekesisus, elustiku mitmekesisus

eluslooduse mitmekesisus geeni, raku, eluvormi, liigi, populatsiooni, ökosüsteemi tasandil

= biological diversity

biodynamic gardening

biodünaamiline aiandus

maheaianduse põhimõte, kus on tähtsal kohal mullakvaliteedi parandamine ning viljelemine kooskõlas kuufaaside ning tähtede ja planeetide asendiga

biointensive gardening**biointensiivne aiandus**

maheaianduse liik, mille eesmärk on maheviljeluse põhimõtteid järgides taimede kasvatuspinnast võimalikult suurel määral ära kasutada ehk säästa kasvatuspinda seda efektiivsemalt kasutades

biological diversity = biodiversity**biomimicry****biomimikri**

looduslike protsesside järeleaimamine kujundamisel

bionics**bioonika**

elektroonika valdkonda kuuluv bioloogia ja tehnika piiriteadus, mis tegeleb eluslooduse süsteemide ja protsesside eeskujul tehniliste lahenduste loomisega

bioswale**imbkraav**

pinnasesse loodud lohk, mille eesmärk on koguda ja puhastada sademevett, kasutades kohalikke märgala taimeliike

vt ka **rain garden**

biotope biotoop

loomade ja taimede piiratud ühtlase ilmega asustusala

vt ka **biotope-based landscape design**

biotope-based landscape design biotoobipõhine maastikukujundus

maastikukujundusviis, mille eesmärk on luua tingimused biotoobi säilimiseks

vt ka **biotope**

blackwater**mustvesi, käimlareovesi**

vesiklosettidest pärit reovesi

blue roof sademevett koguv lamekatus*

katusekonstruktsioon, mille eesmärk on kinni pidada sademevett, et vähendada äravoolust tingitud saastet ning kasutada seda kastmiseks või puhkealade loomiseks

blue-green infrastructure = **green infrastructure, natural infrastructure**

BMP = Best Management Practice

BREEAM = Building Research Establishment Environmental Assessment Method

Building Research Establishment Environmental Assessment Method, BREEAM

rahvusvaheline kvaliteedistandardite süsteem, millega hinnatakse ehitiste, rajatiste, taristute jms tehiskeskkonna säästvaid lahendusi

brown roof muldkatus

haljaskatus, mille eesmärk on taastada kohalike taime-, linnu- ja putukaliikide elupaik, st soodustada elurikkust

vt ka **green roof**

brownfield land = brownfield site

brownfield site mahajäetud tööstusmaa, mahajäetud tööstusala, tööstuslik tühermaa

maa-ala, kus asuvad või on varem asunud tööstushooned, mida enam ei kasutata, ning mille pinnas on saastunud või arvatakse olevat saastunud

= **brownfield land**

building density ehitustihedus

hoonete arv piiritletud maa-alal

built landscape tehismaastik

inimtegevusest tekkinud või mõjutatud maastik

C

catchment area = origination area, commuter belt

vt ka **urban sprawl**

certified environmental profiling sertifitseeritud

keskkonnasäästlikkuse profiili määramine

ehitusmaterjali keskkonnamõju hindamise meetod

city metabolism linna ainevahetus

arusaam, et linn on pidevalt muutuv ja arenev organism

city planning linnaplaneerimine

süsteemne lähenemine linna arengu planeerimisele

vt ka **land use**

cityscape linnamaastik

linna välisruum

clean fill korduvkasutatav jäätmematerjal*

ehituse jäätmematerjal, mida saab korduvkasutada, nt täitematerjalina

community garden kogukonnaaed

linna, linnalähedasele alale või maapiirkonda rajatud aed, mida kohalik kogukond saab kollektiivselt tasuta kasutada või rentida muu hulgas eesmärgiga pakkuda vabaajaveetmise võimalusi ning suurendada keskkonnateadlikkust

commuter belt = origination area, catchment area

companion planting seltsilistaimede istutamine

erinevat liiki lillede ja köögiviljataimede istutamine üksteise kõrvale eesmärgiga tõrjuda kahjureid looduslikul viisil, soodustada tolmlenemist, suurendada saaki, hoida kokku ruumi

comprehensive plan üldplaneering

planeering, millel on esitatud kindla maa-ala arengu põhisuunad ning mille põhjal koostatakse detailplaneering

condemned house elamiskõlbmatu hoone*

hoone, mis on ametlikult tunnistatud ohtlikuks ning milles ei tohi elada või viibida, kuna see on nt varisemisohtlik, ning mis on näide hoonest, mille vanu ehitusmaterjale on võimalik taaskasutada

container gardening konteinerhaljastus

haljastusvõte, kus taimede kasvukeskkond on loodud väikse- või suuremahulistesse teisaldatavatesse kasvunõudesse või pottidesse

contaminated land saastatud maa

maa-ala, mille pinnas on eelneva kasutuse tõttu saastunud kahjulike ainetega

cool roof jahe katus

katusekattematerjal, millel on tugevad päikest peegeldavad omadused

core area linnakeskus, linnasüda

tiheasustuse keskne piirkond

vrđ **fringe area**

corporate social responsibility ettevõtte sotsiaalne vastutus

säästva arengu põhimõte, mille järgi ettevõtted arvestavad oma tegevuses sotsiaalsete ja keskkondlike probleemidega

cultural landscape (kultuur)maistu, kultuurmaastik
maastik, mis on tekkinud inimese ja looduse koosmõjul

D

daylighting jõgede taastamine*
kinniehitatud ja maa-alusteks kanaliteks muudetud jõgede „avamine” ehk taastamine

deconstruction demonteerimine, osadeks võtmine
ehitiste või rajatiste keskkonnasõbralik lammutamisviis, kus konstruktsiooni erinevad osad eemaldatakse nii, et neid saab taaskasutada või käidelda jäätmena
vrd **demolition**

deforestation metsa raadamine
metsa pidev hävitamine

degraded landscape kahjustunud maastik, degradeerunud maastik
inimtegevuse tagajärjel kahjustunud maastik

degradation indicator degradeerumise näitaja, degradeerumise mehhanism
mõõt inimtegevuse mõju hindamiseks pinnasele ja maale

degradation mechanism = degradation indicator

demolition lammutamine, purustamine
vrd **deconstruction**

densely populated area tiheasustusala

üksteisele lähedal paiknevate ehitistega ala, nt linn või muu asula

depressed landscape nõgusa pinnamoega maa-ala

derelict land = brownfield, abandoned industrial site

design for all = inclusive design, universal design

detention basin = balancing pond, detention structure

detention structure = balancing pond, detention basin

E

earth sheltering pinnasega katmine

hoone katmine osaliselt või täielikult pinnasega

eco-efficiency ökotõhusus, ökoefektiivsus

loodusvarade tootlikkuse tõstmise tava

ecofriendly keskkonnasäästlik, keskkonnasõbralik,

keskkonnahoidlik

tegevus, mis ei kahjusta keskkonda või tekitab keskkonnale võimalikult vähe kahju

ecological footprint of cities linnade ökoloogiline jalajälg

ühik, millega mõõdetakse linnale vajamineva looduskapitali hulka, et vastata elanike vajadustele

ecological landscape design ökoloogiline maastikukujundus, ökoloogiline maastikudisain, ökoloogiline maastikuprojekteerimine

valdkond, mis seob kujundusvõtted ja ökoloogia pöörates erilist tähelepanu kohalike taimeliikide valikule ja elurikkuse suurendamisele

ecological landscape planning ökoloogiline maastikuplaneerimine

mingi maa-ala teemaplaneeringu koostamine kooskõlas keskkonda säästvate elurikkust suurendavate põhimõtetega

ecosystem ökosüsteem

elupaika jagavate üksteisest sõltuvate organismide süsteem koos ümbritseva anorgaanilise keskkonnaga

ecotone ökotoon

kahe maastikuosa üleminekuvöönd

edible landscaping tarbeaedade kujundamine, tarbeaiandus, tarbehaljastus

maastiku- ja aiakujunduse võte, mis kasutab haljasalaid maksimaalselt ära selleks, et kasvatada võimalikult palju taimi, mille vilju või muid osasid saavad inimesed süüa, ning mille ülesanne on täita ka ilutaimede rolli

= **foodscaping**

EIA = Environmental Impact Assessment

elastomeric roof coatings elastomeersed katusekatted

elastsed ja vetruvad katusekattematerjalid

elevated park katuseaed

park või aed, mis on rajatud tavalisest tänavakõrgusest kõrgemal asuvatele konstruktsioonidele, nt hoonete katustele või kasutuna seisvatele rongiviaduktidele

vt ka **roof garden, rooftop garden**

embodied energy**kasutatud energia**

millegi valmistamiseks kuluv energia, nt ehitistes või rajatistes kasutatavate materjalide tootmiseks kuluv energia

engineered soil**töödeldud mullasegu**

spetsiaalselt sademevee bioloogiliseks filtreerimiseks ja kinni pidamiseks mõeldud mullasegu, mida kasutatakse erinevat tüüpi looduslikel imbaladel

vt ka **bioswale, swale, rain garden**

environmental burden**keskkonnakoormus**

ehitusprojekti kogumõju keskkonnale

Environmental Impact Assessment, EIA**keskkonnamõju hindamine**

analüüs, mille eesmärk on teha kindlaks ehitusprojekti võimalikud mõjud keskkonnale ning mis viiakse läbi enne ametliku ehitusloa saamist

vt ka **Landscape and Visual Impact Assessment, LVIA**

environmental infrastructure**keskkonnateenuste infrastruktuur**

jäätmekäitlus-, veevarustus- ja reostusohjeteenuseid pakkuv süsteem

European Landscape Convention**Euroopa**

maastikukonventsioon, Euroopa maastiku konventsioon

üleeuroopaline kokkulepe maastikke kaitsta

Environmental Technology Action Plan**keskkonnatehnoloogia**

tegevuskava

ELi algatusprojekt, mille eesmärk on keskkonnainnovatsiooni edendamine

extensive green roof ekstensiivne katusehaljastus, kergmurukatus

rohekatuse liik, mis vajab vähe hooldust, mille mullakiht on õhuke ning seetõttu saab sellel kasutada vaid taimi, mille juured ei ulatu sügavale

F

filter membrane filterkiht

haljaskatuse kiht, mis tagab vee juurdepääsu drenaažikihile seda ummistamata

vt ka **green roof, extensive green roof, intensive green roof, blue roof**

Folkewall *folkewall*

autori nime järgi nimetuse saanud vertikaalhaljastuse konstruktsioon, kus taimed on asetatud seinale üksteise kõrvale ja kohale väikestesse kastidesse ning vihmavesi nõrgub ülemistest kastides alumiste suunas, kastes taimi ja puhastades sademevett

vt ka **vegetated wall, green wall**

foodscaping = edible landscaping

fragmentation **killustumine**

varasemalt ühtlaste elupaikade jagunemine väikesteks elupaikadeks, mis ei ole omavahel ühenduses

fringe area ääreala

tiheasustuse keskusest väljapoole jääv ala

vrd **core area**

fringe habitat **üleminekuvöönd**

kahe elupaiga vahele jääv üleminekuvöönd

G

gabion gabioon, kivisein

kividest laotud piirdeaed või -sein, mida ümbritseb metallvõrestik

greenbelt haljasvöönd, roheline vöönd

haljasvöönd tiheasustuse ümber või läheduses, mille eesmärk on mitmekesistada maastike ilmet

= **green belt**

green belt = greenbelt

green corridor = wildlife corridor

GI = green infrastructure

green infrastructure, GI rohetaristu

hallile taristule alternatiiviks ja täienduseks loodud looduslikke vahendeid kasutav võrgustik, mis vastab säästva arengu põhimõtetele ning mille teostamisel on oluline roll ruumilisel planeerimisel

= **natural infrastructure, blue-green infrastructure**

vrđ **grey infrastructure**

green public procurement keskkonnahoidlik riigihange IATE

avaliku sektori esitatud hange, kuhu muudele kriteeriumidele on lisatud ka keskkonnanõuded

green roof installation katusehaljastuse paigaldamine

green roof rohekatus, katusehaljastus, murukatus, haljaskatus

hoone või rajatise katus, mis on kaetud substraadikihi ja taimkattega ning mis asub veekindlal alusel

vt ka **sod roof**

vt ka **green roof substrate**

= **living roof, vegetated roof**

green roof substrate haljaskatuse kasvusubstraat

haljaskatuse toitekeskkond, mis asendab mulda

vt ka **green roof**

green wall rohesein, vertikaalhaljastus, roheline sein

vertikaalne tarind, mis on kaetud mulla või kasvusubstraadiga, millel kasvavad taimed

= **living wall, vertical gardening, vertical landscaping, vertical greenery**

grey infrastructure halltaristu

traditsiooniline sademevee käitluse süsteem, milles kasutatakse tehislikke vahendeid ning mis ei teeni keskkonna huve

vrd **green infrastructure**

greywater hallvesi

olmereovesi, mis ei sisalda vesiklosettidest pärit reovett

= **sullage**

vrd **blackwater**

ground cover plant pinnakattetaim

taimed, mis aitavad niiskust kinni hoida ning erosiooni vähendada

growing medium kasvusubstraat

taimede kasvupinnas, mis asendab mulda

= **substrate**

H

habitat corridor rohekoridor, ökoloogiline koridor

haljasvöönd, mis ühendab üht elupaika teisega kohtades, kus loomulikud ühendusteel on inimtegevuse tõttu katkenud

= **wildlife corridor, green corridor**

habitat elupaik

liigi elukeskkond terve elutsükli vältel

vt ka **natural habitat creation**

hard landscape

elutud elemendid

maastikuehituse elemendid, mis ei hõlma haljastust, nt teesillutis, piirdeaiad, äravoolutorud

= **hardscape**vrd **softscape, soft landscape****hardscape = hard landscape****healing garden** tervendav aed

kindlaid kujunduspõhimõtteid järgiv ja enamasti kindlale sihtrühmale mõeldud aed, park või mänguväljak, mille eesmärk on inimeste tervisele hästi mõjuda

heritage landscape pärandmaastik

liigirohke maastikutüüp

= **semi-natural landscape****high embodied energy** suur energiakulu tootmiselvt ka **embodied energy****high maintenance plant** kasvutingimuste suhtes nõudlik taim**historic landscape** kultuurilis-ajaloolise väärtusega maastik**I****impermeable membrane = waterproofing membrane****impermeable paving** veekindel sillutis

teekattematerjal, mis ei lase veel settida

inclusive design kaasav disain

põhimõte, et projekteerimisel võiks arvestada võimalikult laia inimrühma vajadustega olenemata nende vanusest või võimetest

= **universal design, design for all**

industrial landscape tööstusmaastik

maastik, mille kujunemist mõjutab tööstuslik tegevus

intensive green roof intensiivne katusehaljastus

rohekatuse liik, mille substraadikiht on paksem kui ekstensiivsel rohekatusel ning seetõttu võib seda kasutada näiteks katuseaedades

interpretive design õpet integreeriv kujundus*

mitteformaalne õpetamisviis disainilahenduste kaudu, näiteks maastikukujunduses piirkonna kohta teavet sisaldavate tahvlite või viitade kasutamine, et suurendada kogukonnatunnet või keskkonnateadlikkust

L

landform sculpture pinnavormiline skulptuur*

maastik, mille pinnavormist on vormitud suuremõtmeline skulptuurteos

landscape maastik, välisruum, väliruum, välieluruum, ruum, keskkond, elukeskkond

kogu välisruum

Landscape and Visual Impact Assessment, LVIA visuaalse ja maastikumõju hindamine

analüüs, mille käigus selgitatakse välja, millised võivad olla kavandatava projekti mõjud maastiku erinevatele komponentidele

landscape architect maastikuarhitekt

kutseesindaja, kelle ülesanne on luua väliruumi ruumilisi terviklahendusi

landscape architecture maastikuarhitektuur

valdkond ja eriala, mis tegeleb kogu välisruumiga

Landscape Award of the Council of Europe Euroopa Nõukogu maastikuauhind

auhind, mille eesmärk on tõsta kodanikuühiskonna teadlikkust maastike tähtsusest

landscape construction maastikuehitus

vt ka **landscaping**

landscape design maastikukujundus, maastikuprojekteerimine, maastikudisain

maastiku pinnavormi ja haljastuse planeerimise, projekteerimise, kujundamise ja hooldusega seotud tegevused

landscape diversity maastike mitmekesisus

erinevat tüüpi omavahel seotud maastike esinemine mingil maa-alal

landscape ecology maastikuökoloogia

maastiku ökosüsteeme käsitlev teadusharu

vt ka **urban landscape ecology**

landscape feature maastikuelement*

maastikule iseloomulik element, millest maastik koosneb, sh pinnamood, veekogud, taimed

landscape maintenance maastikuhooldus

laiemas tähenduses keskkonnakaitsemeetmed, mis tagavad maastiku ökoloogilise kaitse; kitsamas tähenduses maastiku eest hoolitsemine, nt aiatööd, kastmine

landscape management maastikukorraldus

säästliku arengu põhimõtteist lähtuv tegevus, mis tagab maastiku korrapärase hoolduse ning suunab ja ühtlustab seeläbi ühiskondlike, majanduslike ning keskkonnaprotsesside põhjustatud muutusi

landscape planning maastikuplaneerimine

tulevikku suunatud tegevus maastike parendamiseks, taastamiseks või loomiseks

landscape policy maastikupoliitika

pädevate ametiasutuste väljendatud üldpõhimõtted, strateegiad ja suunised, mis võimaldavad võtta konkreetseid meetmeid maastike kaitseks, korralduseks ja planeerimiseks

landscape protection maastikukaitse

maastiku silmapaistvate või iseloomulike, loodus- ja/või kultuuripärandi poolest väärtuslike osade hoidmiseks ja säilitamiseks rakendatavad tegevused

landscape quality objective maastiku kvaliteedieesmärk

üldsuse eelistused ümbritseva maastiku omaduste suhtes väljendatuna pädevate ametiasutuste poolt

landscaping haljasalade kujundamine, haljastamine, maastikuehitus

pinnareljeefi, taimestiku ja veestiku kujundamine maa-alale

= **landscape gardening**

landscape gardening = landscaping

landscape urbanism maastikuurbanism

linnaplaneerimise teooria, mille järgi planeeringud peaksid lähtuma eelkõige välieluruumist

land use maakasutus

Leadership in Energy and Environmental Design = LEED

LEED = Leadership in Energy and Environmental Design

rahvusvaheline säästva ehituse hindamise sertifitseerimissüsteem

vt ka **BREEAM**

licensed landscape architect volitatud maastikuarhitekt

kvalifikatsiooni ja kutsetunnistust omav maastikuarhitekt

LID = low-impact development

life cycle assessment olelusringi hindamine

meetod, mida kasutatakse objekti keskkonnamõjude hindamiseks selle olelusringi jooksul

vt ka **life cycle**, **life cycle cost**

life cycle olelusring

kasutatava objekti eluiga ehk periood, mil seda on võimalik kasutada, nt ehitise, rajatise, materjali või toote olelusring

= **life span**

vt ka **life cycle assessment**

vt ka **life cycle cost**

life cycle cost olelusringi maksumus

kulutused objektile selle olelusringi vältel

life span = life cycle

living roof = green roof, vegetated roof

living street rahustatud liiklusega ala

tänavatüüp, millel ei eristata jalakäijatele, kergliiklejatele ja mootorsõidukitele mõeldud piire ning kus mootorsõidukitel on lubatud liigelda väga aeglaselt

= **woonerf**

living wall = green wall, vertical gardening, vertical landscaping

low embodied energy väike energiakulu tootmisel

vt ka **embodied energy**

**Low-Impact Development, LID = Sustainable (Urban) Drainage System,
SuDS = Water Sensitive Urban Design, WSUD**

low-maintenance design väheste hooldekuludega kujundus

low-maintenance plant vähenõudlik taim

taim, mis ei vaja kasvutingimusteks palju vett, toiteaineid või valgust

low-water planting väheste veevajadusega taimede istutamine

LVIA = Landscape and Visual Impact Assessment

M

**Managed Aquifer Recharge, MAR = Aquifer Storage and Recovery,
ASR**

MAR = Managed Aquifer Recharge

meltwater sulavesi

jää või lume sulamisest tekkinud vesi

moisture mat niiskust imav kiht*

haljaskatuse kiht, mis hoiab niiskust ja kaitseb alumist katusekihti

N

native planting pärismaiste taimeliikide istutamine

kohaliku päritoluga taimeliikide istutamine

natural habitat creation looduslike elupaikade loomine

maastikukujundusvõtteid kasutades tingimuste loomine elurikkuse suurendamiseks

vt ka **habitat**

natural heritage looduspärand

looduskeskkond

natural infrastructure = **green infrastructure, blue-green infrastructure**

natural landscape loodusmaastik, loodus

maastikutüüp, kus inimtegevuse mõju maastikule võib varieeruda laial skaalal

near-natural landscape looduslähedane maastik

inimese poolt loodud ja kasutatav looduslik maastik

new urbanism uusurbanism

linnaplaneerimispõhimõte, mille eesmärk on luua mitmekesist ja jalakäija- ja kergliiklejasõbralikku tiheasustust valglinnastumise vältimiseks

near-natural stormwater management looduslähedane sademevee
käitlus

sademevee käitluse meetmed, mis on projekteeritud looduslike setteviiside põhjal

O

onsite wastewater treatment omapuhasti

- reovee puhastussüsteem, mis ei kuulu linna kanalisatsiooni

organic architecture orgaaniline arhitektuur

mõtteviis, mille järgi ehitatud hoone peaks esialgse maastikuga kokku sulama, olema sellega kooskõlas nii visuaalselt kui funktsionaalselt

organic form - orgaaniline vorm

elementide asetus nii, et jääks mulje, justkui oleks need tekkinud iseenesest ehk loomuliku protsessi käigus, ilma inimese kaasabit

organic horticulture = organic gardening maheaiandus

aianduse tüüp, kus viljelemiseks kasutatakse peamiselt orgaanilisi, mitte sünteetilisi väetisi ja taimekaitsevahendeid

origination area mõjuala

linnalähedane ala, kus elatakse ning kust liigutakse linna tööle või avalikke teenuseid kasutama

= **catchment area, commuter belt**

P

participatory design osalusdisain

põhimõte, mille järgi kaasatakse disaini- või projekteerimisprotsessi erinevaid huvirühmi, et valmiv projekt vastaks lõppkasutaja vajadustele

passive solar landscaping passiivne päikeseenergia kasutamine maastikukujunduses

haljastuse planeerimisviis, millega taimed ja puud on paigutatud nii, et külmal perioodil saab hoone kütmiseks kasutada päikeseenergiat ning soojal perioodil kasutatakse jahutamiseks

pavior sillutiskivi

pedestrianization kõnniteedeks muutmine

tänavate muutmine kõnni- ja kergliiklusteeks, kus ei tohi liigelda sõidukiga

peri-urban linnalähedane ala

piirkond, mis asub linnade ja nõ maapiirkonna kokkupuutepunktis, kus linn läheb üle maapiirkonnaks

permaculture permakultuur, jätkuloomine

põhimõtete ja võtete süsteem, mis matkib looduslikke struktuure ja mustreid ning mida võib rakendada erinevates eluvaldkondades, sh maastikukujunduses

permeable interlocking concrete pavement, PICP vett läbilaskev betoonsillutis

betoonsillutis, mis koosneb sillutiskividest, mille vahesid saab täita vett läbilaskva täiteainega ning mida kasutatakse säästva äravoolusüsteemi vahendina

permeable paving sademevett filtreeriv sillutis*

sillutis, mis võimaldab sademe- ja sulamisveel kiiresti settida ja puhastuda enne mulla alumistesse kihtidesse jõudmist

vt ka **pervious paving, porous paving**

pervious paving sademevett läbilaskev sillutis

sillutis, mis võimaldab sademe- ja sulamisveel kiiresti settida ja puhastuda enne mulla alumistesse kihtidesse jõudmist

= **porous pavement**

vt ka **permeable paving**

PICP = permeable interlocking concrete pavement

planting party istutamistalgud*, aiatalgud

kogukonna ühtekuuluvustunnet suurendav ja kulusid kokku hoidev ettevõtmine, kus linnakodanikud ise, mitte haljastajad, istutavad taimi avalikku linnaruumi või ühiskasutuses olevale alale

play area bark, play bark puukooremultš

pehme ja vastupidav puukoorest tehtud pinnakate, mida kasutatakse tihti laste mänguväljakutel

play bark = play area bark

porous pavement = permeable paving, pervious paving

public green area

avalik haljasala

haljastatud avalik ruum, nt mänguväljakud, pargid

= **public green space**

vt ka **public open space**

public green space = public green area

avalik haljasala

public open space avalik linnaruum

tiheasula avalikus kasutuses olev välisruum

vt ka **public green space, public green area**

R

rain garden vihmaaed

väike rajatud haljasala, mille eesmärk on koguda ja juhtida äravoolu

vt ka **bioswale**

rainwater harvesting

vihmavee kogumine

vihmavee kogumine taaskasutuseks

rainwater runoff

vihmavee äravool

vihmavesi, mis voolab mööda veekindlaid pindu, nt sillutisi, katuseid, ning sisaldab seetõttu tihti palju erinevat tüüpi saasteaineid

reclaim water = recycle water

recycle water

vett taaskasutama

töödeldud reovett uuel otstarbel kasutama, nt kastmiseks

= **reclaim water**

redevelopment

taasarendamine

mingi ala renoveerimine nii, et selle uus otstarve erineb esialgsest

regeneration = restoration taastamine

inimtegevuse tagajärjel kahjustunud loodusliku või poolloodusliku keskkonna endise seisu taastamine

regenerative design taasloov kujundus*

kujunduspõhimõtte, mille võtted aitavad maastikku kujundada nii, et seda ei peaks hooldama

remnant natural area säilinud looduslik keskkond***repurposing of sites** maa-aladele uue kasutusotstarbe andmine**restorative landscape**

taastav maastik

inimeste tervist ja heaolu soodustav maastik

retrofitting

uuendamine

olemasoleva süsteemi uuendamine või täiustamine nii, et see vastaks kehtivatele tingimustele

revegetation

taashaljastamine

mahajäetud tööstusalade taimkatte ning mullakihi taastamine

vt ka **brownfield**

roof drainage

katusedrenaaž

haljaskatuse kiht, mille eesmärk on üleliigset sade- ja kastmisvett ära juhtida

roof garden

katuseaed

kõrghaljastusega kaetud hoone katus

= **rooftop garden**

vt ka **elevated park**

roof planting = green roof installation

rooftop garden = roof garden

root barrier juuretõke

üks haljaskatuse kaitsekihtidest, mille eesmärk on kaitsta alumist katusekihti taime- ja puujuurte tekitatud kahjustusest

rural area maapiirkond

tiheasulast väljapoole jäävad maa-alad

S

salvage of materials materjalide taaskasutus

kasutuskõlblike taaskasutatavatel materjalide kasutamine, nt rajatiste ehitamisel

semi-intensive green roof poolintensiivne katusehaljastus

haljaskatuse liik, mille substraadikiht on õhem kui intensiivsel, kuid paksem kui ekstensiivsel haljaskatusel ning millel võib kasutada kergemaid väikevorme ning millel võivad kasvada rohttaimed ja väiksemad põõsad

semi-natural landscape = heritage landscape

shade tree varjupuu

puu, mis oma laia võraga pakub varju ja aitab näiteks kuuma ilma puhul vähendada õhukonditsioneerile kuluvat energiat hoones ning aitab ennetada ka soojussaare tekkimist

site objekt

kindlate piirjoontega maa-ala, kuhu hakatakse midagi rajama või ehitama

site-specific kohaspetsiifiline

site-specificity kohaspetsiifilisus

sod roof mätaskatus

murumätastega kaetud haljaskatus

vt ka **green roof**

soft landscape elusmaterjalid

maastikuehituse elemendid, mis hõlmavad elusloodust, nt taimed, puud

= **softscape**

vrđ **hard landscape, hardscape**

soil conservation = soil protection

soil protection mullakaitse

mulla ja mullastiku kaitsmine erosiooni, reostumise ja hävimise eest ning selle kvaliteedi parandamine

special protection area klassifitseeritud linnukaitseala

Euroopa Nõukogu linnudirektiivi alusel loodud kaitseala

sprawl = urban sprawl, suburban sprawl

storm drain restkaev

restkaanega kaev, mille kaudu sademevesi pääseb ühiskanalisatsiooni

stormwater harvesting sademevee kogumine

sademevee kogumise, ladustamise ja puhastamise süsteem

stormwater management sademevee käitlus

sademevee kogumise ja kasutamise süsteem

stormwater pollutant sademevee saasteaine

saasteaine, mis kandub sademevee äravooluga veekogudesse või pinnakihtidesse

stormwater runoff sademevee äravool

suurest sademevee hulgast tingitud vee äravool

stormwater sademevesi, valinguvesi

suurest sademete hulgast põhjustatud pinnavesi

Strategic Environmental Assessment keskkonnamõju strateegiline hindamine

keskkonnamõju hindamine, mille aluseks on strateegilised planeerimisdokumendid

street amenities linnamööbel

avalikus kasutuses olev objekt, näiteks pargipingid, prügikastid, tänavavalgustus, jalgrattahoidlad

street furniture = street amenities

S(u)DS = Sustainable (Urban) Drainage System

subsequent use = adaptive reuse, adaptive use, after-use

suburban sprawl = urban sprawl, sprawl

sullage = greywater

surface water management system pinnavee juhtimise süsteem

keskkonnasäästlik reovee ja pinnavee ärajuhtimissüsteem, millega püütakse jäljendada looduslike pinnavee ärajuhtimise protsesse

Sustainable (Urban) Drainage System, SuDS säästev äravoolusüsteem linnapiirkonnas, säästev dreneažisüsteem linnades

sademevee kogumise ja äravoolu juhtimise süsteem, mis aitab äravoolu kogust kontrolli all hoida ning samas parandab selle kvaliteeti

= **Low-Impact Development, LID, Water Sensitive Urban Design, WSUD**

sustainable built environment säästev tehiskeskond, kestlik tehiskeskond

tehiskeskonna majandamine viisil, mis aitab vähendada inimtegevusest tingitud kahjulikke mõjusid loodusele

sustainable development säästev areng

arengustrateegia, mille eesmärk on arendada sotsiaal-, keskkonna- ja majandusvaldkonda üksteisega kooskõlas

sustainable landscape architecture säästev maastikuarhitektuur

säästva arengu põhimõtteid järgiv maastikuarhitektuur

sustainable landscape design säästev maastikukujundus

säästva arengu põhimõtteid järgiv maastikukujundus

sustainable landscaping säästev maastikuehitus

säästva arengu põhimõtteid järgiv maastikuehitus

Sustainable SITES Initiative erialadevaheline partnerlusprogramm Ameerika Ühendriikides, mis on loonud ühtse kohaliku hindamissüsteemi ehitusprojektide säästvuse mõõtmiseks

sustainable urban development

säästev linnaarendus, kestlik

linnaareng

süstemaatiline lähenemine linnaplaneerimisele, mille rakendamine aitab vähendada kahjulikku mõju keskkonnale ja tagab samas elanike elukvaliteedi

swale

nõva

madal kraav, mis aitab sademevee äravoolu juhtida

T

tabula rasa approach *tabula rasa* projekt, projekti alustamine valgelt lehelt*

maastikuprojekteerimisviis, kus enne uue projekti alustamist eemaldatakse olemasolevad maastikuelemendid

topographical survey topograafiline mõõdistamine

maa-ala kontuuride ja reljeeffi kindlakstegemine

traffic calming liikluse rahustamine

tänavakujundusvõtete kasutamine autoliikluse aeglustamiseks või vähendamiseks

transfrontier landscape piiriülene maastik

Euroopa maastikukonventsiooni ja selle seletuskirja järgi tähistab termin konventsiooniosaliste piiriülest koostööd kohalikul ja piirkondlikul tasandil, mille käigus viiakse ellu ühiseid maastikuprojekte

transition town üleminekulinn

linn, kus viiakse läbi kodanikualgatusel põhinevat üleminekuliikumist, mille üheks põhieesmärgiks on muuta asulad isemajandavamateks ja seeläbi muu hulgas kaitsta keskkonda

turf area

muruga kaetud pind

turf

muruvaip

murumätta ribad, mida kasutatakse muru kiireks kasvamiseks seemnest külvamise asemel

U

undisturbed landscape puutumatu maastik

inimtegevusest puutumata maastik

undisturbed soil muutmata struktuuriga pinnas

pinnasekiht esialgsel kujul, mida ei ole tihendatud, kinnitallatud või mille koostist ei ole muudetud

universal design = inclusive design, design for all

upkeep of a landscape maastiku korrashoid

meetmed maastiku ilme säilitamiseks

urban agriculture, linnapõllumajandus

põllumajanduslike tegevuste praktiseerimine tiheasulates

vt ka **urban farming**

urban area linnaline piirkond, linnaala, linnapiirkond

urban ecology linnaökoloogia

teadus, mis uurib linna kui maastiku ja elupaiga ökoloogilisi seoseid

urban farming = urban agriculture

urban heat island linna soojussaar

nähtus, mille puhul linnapiirkonnas on õhutemperatuur kõrgem kui linna ümbritsevatel aladel, kuna sillutised ja hoonete pinnad neelavad päikesekiirgust

urban regeneration linnapiirkonna uuendusprojekt

= **urban renewal**

urban renewal = urban regeneration

urban space   linnaruum

urban sprawl   valglinnastumine

linna kasvamine linnalähedaste piirkondade arvelt, kuna kasvab nõudlus elurajoonide järele äärelinnades, tuues kaasa mitmeid kahjulikke tagajärgi elukeskkonnale, nt õhusaaste, liiklusprobleemid

= sprawl, suburban sprawl

urban village   külakeskkond linnas

inim- ja keskkonnasõbralik linnaplaneering, mille üks eesmärk on vähendada liikumisvahemaid ja sõltuvust mootorsõidukitest

V

vacant lot tühi krunt

tühjalt seisev maatükk linnas, mida ei kasutata ning millel ei ole ehitisi

vegetated roof = green roof, living roof

vegetated wall = green wall, living wall, vertical landscaping

vertical gardening = green wall, living wall, vegetated wall, vertical landscaping

vertical greenery = green wall, living wall, vegetated wall, vertical gardening, vertical landscaping

vertical landscaping = green wall, living wall, vegetated wall, vertical gardening

visual impact mõju ilmele*

inimtegevuse tagajärjel tekkinud maastiku ilme muutus

W

walkability jalakäijasõbralikkus

mingi piirkona läbitavus jalakäijana ehk jalakäijasõbralikkus

walkable neighbourhood jalakäijasõbralik piirkond

tiheasula piirkond, mis on jalakäijasõbralik, sest seal asub nt jalakäijate tsoon või kõnniteed

vt ka **walkability**

waste material jäätmematerjal

jäätmed, mida hakatakse taaskasutamiseks töötleva

water conservation veekaitse

vee kui loodusvara säästev kasutamine, mis hõlmab nt vee taaskäitlust ja vihmavee kogumist

Water Sensitive Urban Design, WSUD= Sustainable (Urban) Drainage System, SuDS Low-Impact Development, LID

waterproofing membrane veekindel aluskiht, veekindel aluskate, hermeetiline alus

veekindlast materjalist aluskiht, mis kaitseb katust vee-, mulla- ja juurekahjustuste eest

waterscape veemaastik

wetland märgala

aastaringselt või hooajaliselt veega üleujutatud ala

wildlife corridor = habitat corridor, green corridor

woonerf rahustatud liiklusega ala

tänavatüüp, millel ei eristata jalakäijatele, kergliiklejatele ja mootorsõidukitele mõeldud piire ning kus mootorsõidukid võivad liigelda väga aeglaselt

= **living street**

WSUD = Water Sensitive Urban Design

X

xeriscaping põuaste maastike kujundamine*

põuastes piirkondades kasutatavad maastiku- ja aiakujundusvõtted, mis aitavad taimede kastmisel vett kokku hoida või muudavad kastmise mittevajalikuks

Z

zoning tsoonideks jagamine

territooriumi jagamine tsoonidesse maakasutuse järgi

zoned green space üldplaneeringul märgitud haljasala

haljasala, mis on märgitud üldplaneeringule, millel on esitatud kindla maa-ala arengu põhisuunad

vt ka **zoning**

zoned green area = zoned green space

4.3. SÕNASTIKU EESTI-INGLISE REGISTER

agraarmaastik	– agricultural landscape
aiatalgud	– planting party
ajaloolise väärtusega maastik	– historic landscape
allelopaatia	– allelopathy
avalik haljasala	– public green area
avalik linnaruum	– public open space
biodünaamiline aiandus	– biodynamic gardening
biointensiivne aiandus	– biointensive gardening
bioloogiline mitmekesisus	- biodiversity, biological diversity
biomimikri	– biomimicry
bioonika	– bionics
biotoop	– biotope
degradeerumise mehhanism	– degradation mechanism, degradation indicator
degradeerumise näitaja	– degradation indicator, degradation mechanism
degradeerunud maastik	– degraded landscape
demonteerimine, osadeks võtmine	– deconstruction
ehitise või maa-ala taaselustamine	– adaptive reuse, adaptive use, subsequent use, after-use
ehitustihedus	– building density
ekstensiivne katusehaljastus, kergmurukatus	– extensive green roof
elamiskõlbmatu hoone	– condemned house
elastomeersed katusekatted	– elastomeric roof coatings
elupaik	– habitat
elurikkus	– biodiversity, biological diversity
elurikkus-	biodiversity, biological diversity
elusmaterjalid	– soft landscape, softscape
elustiku mitmekesisus	- biodiversity, biological diversity
elutud elemendid	– hardscape, hard landscape
Euroopa maastiku konventsioon	European landscape convention
Euroopa maastikukonventsioon	European landscape convention
Euroopa Nõukogu maastikuauhind	- Landscape Award of the Council of Europe
filterkiht	– filter membrane

folkewall – Folkewall
gabioon – gabion
haljasalade kujundamine -landscaping
haljaskatus – green roof, living roof, vegetated roof
haljaskatuse kasvusubstraat - green roof substrate
haljastamine – landscaping, landscape gardening
haljasvöönd – green belt, greenbelt
hallvesi – greywater, sullage
hea juhtimistava – best management practice, BMP
hermeetiline alus – waterproofing membraane
imbkraav - bioswale
intensiivne katusehaljastus – intensive green roof
istutamistalgud – planting party
jäätmematerjal – waste material
jahe katus – cool roof
jalakäijasõbralik piirkond – walkable neighbourhood
jalakäijasõbralikkus – walkability
jätkuloomine – permaculture
jõgede taastamine – daylighting
juuretõke – root barrier
kaasav disain – inclusive design, design for all, universal design
kahjustunud maastik – degraded landscape
kasutatud energia – embodied energy
kasvusubstraat – growing medium, substrate
kasvutingimuste suhtes nõudlik taim – high maintenance plant
katuseaed – roof garden, , rooftop garden, elevated park
katuseaed – roof garden, rooftop garden, elevated park
katusedreanaž – roof drainage
katusehaljastus – green roof, living roof, vegetated roof
katusehaljastuse paigaldamine – green roof installation
keskkonnaeesmärkidega arvestav – environmental integrity
keskkonnaeesmärkidele vastavus – environmental integrity
keskkonnahoidlik riigihange – green public procurement

keskkonnakestlik – ecofriendly
keskkonnakoormus – environmental burden
keskkonnamõju hindamine – Environmental Impact Assessment, EIA
keskkonnamõju strateegiline hindamine - strategic environmental assessment
keskkonnasäästlik – ecofriendly
keskkonnasõbralik – ecofriendly
keskkonnateenuste infrastruktuur – environmental infrastructure
keskkonnatehnoloogia tegevuskava – Environmental Technology Action Plan
kestlik linnaareng – sustainable urban development
kestlik tehiskeskkond - sustainable built environment
killustumine – fragmentation
kivisein – gabion
klassifitseeritud linnukaitseala – special protection area
kogukonnaaed – community garden
kogumistiik – balancing pond, detention basin, detention structure
kohandatav hoone – adaptable building
kohanduv juhtimine – adaptive management
kohaspetsiifiline – site-specific
kohaspetsiifilisus – site-specificity
kõnniteedeks muutmine – pedestrianization
konteinerhaljastus – container gardening, container landscaping
korduvkasutatav jäätmematerjal – clean fill
kultuurmaastik – cultural landscape
kultuurmaistu – cultural landscape
külakeskkond linnas – urban village
lammutamine, purustamine – demolition
land use – maakasutus
liikluse rahustamine – traffic calming
linna ainevahetus - city metabolism
linna soojussaar – urban heat island
linnaala – urban area
linnade ökoloogiline jalajälg – ecological footprint of cities
linnakeskus, linnasüda – core area

linnalähedane ala – peri-urban
linnaline piirkond – urban area
linnamaastik – cityscape
linnamööbel – street furniture, street amenities
linnapiirkond – urban area
linnapiirkonna uuendusprojekt – urban renewal, urban regeneration
linnaplaneerimine – city planning
linnapõllumajandus - urban agriculture
linnaruum – urban space
linnaökoloogia – urban ecology
loodus – natural landscape
looduse mitmekesisus - biodiversity, biological diversity
looduse mitmekesisus – biodiversity, biological diversity
looduslähedane maastik – near-natural landscape
looduslähedane sademevee käitlus – near-natural stormwater management
looduslike elupaikade loomine – natural habitat creation
loodusmaastik – natural landscape
looduspärand – natural heritage
maa-aladele uue kasutusotstarbe andmine – repurposing of sites
maakasutus – land use
maapiirkond – rural area
maastik – landscape
maastikökoloogia – landscape ecology
maastiku korrashoid – upkeep of a landscape
maastiku kvaliteedieesmärk – landscape quality objective
maastikuarhitekt – landscape architect
maastikuarhitektuur – landscape architecture
maastikudisain – landscape design
maastikuehitus – landscape construction, landscaping, landscape gardening
maastikuelement – landscape feature
maastikuhooldus – landscape maintenance
maastikukaitse – landscape protection
maastikukorraldus – landscape management

maastikukujundus – landscape design
maastikuplaneerimine – landscape planning
maastikupoliitika – landscape policy
maastikuprojekteerimine -landscape design
maastikuurbanism – landscape urbanism
mahajäetud tööstusala - brownfield
mahajäetud tööstusmaa – brownfield
märgala – wetland
mätaskatus – sod roof
materjalide taaskasutus – salvage of materials
metsastamine – afforestation
metsastus - afforestation
mõju ilmele – visual impact
mõjuala – origination area
muldkatus – brown roof
mullakaitse – soil protection
muruga kaetud pind – turf area
murukatus – green roof, living roof, vegetated roof
muruvaip – turf
niiskust imav kiht – moisture mat
niiskust imav kiht – moisture mat
nõva – swale
objekt – site
ökoefektiivsus – eco-efficiency
ökoloogiline koridor - habitat corridor, wildlife corridor, green corridor
ökoloogiline maastikudisain - ecological landscape design
ökoloogiline maastikukujundus – ecological landscape design
ökoloogiline maastikuprojekteerimine - ecological landscape design
ökoloogiline maastikuplaneerimine – ecological landscape planning
ökosüsteem – ecosystem
ökotõhusus – eco-efficiency
ökotoon – ecotone
olelusring – life cycle

olelusringi hindamine – life cycle assessment
olelusringi maksumus – life cycle cost
omapuhasti – onsite wastewater treatment
õpet integreeriv kujundus – interpretive design
orgaaniline arhitektuur – organic architecture
orgaaniline vorm – organic form
osalusdisain – participatory design
pärandmaastik – heritage landscape, semi-natural landscape
pärismaiste taimede istutamine - native planting
pärismaiste taimeliikide istutamine - native planting
passiivne päikeseenergia kasutamine maastikukujunduses – passive solar landscaping
pavior – sillutiskivi
permakultuur – permaculture
piiriülene maastik – transfrontier landscape
pinnakattetaim
pinnasega katmine – earth sheltering
pinnavee juhtimise süsteem – surface water management system
pinnavee kogumine põhjaveekihti – Aquifer Storage and Recovery, ASR, Managed Aquifer Recharge, MAR
pinnavormiline skulptuur – landform sculpture
põllumajandusmaastik – agricultural landscape
poolintensiivne katusehaljastus – semi-intensive green roof
põuaste maastike kujundamine – xeriscaping
puukooremultš – play bark, play area bark
puutumatu maastik – undisturbed landscape
rahustatud liiklusega ala - living street, woonerf
rahustatud liiklusega ala – woonerf, living street
rainwater runoff – vihmavee äravool
restkaev – storm drain
rohekatus – green roof, living roof, vegetated roof
rohekoridor – habitat corridor, wildlife corridor, green corridor
roheline sein - green wall, living wall, vertical gardening, vertical landscaping, vertical greenery

roheline vöönd – green belt, greenbelt
rohesein - green wall, living wall, vertical gardening, vertical landscaping, vertical greenery
rohetaristu – green infrastructure, GI, natural infrastructure, blue-green infrastructure
saastatud maa – contaminated land
säaſteſv äravooluſüſteem linnapiirkonnas – Sustainable (Urban) Drainage System, S(u)DS
säaſteſv areng – sustainable development
säaſteſv dreneaſisüſteem linnades - Sustainable (Urban) Drainage System, S(u)DS
säaſteſv linnaarendus – sustainable urban development
säaſteſv maastikuarhitektuur – sustainable landscape architecture
säaſteſv maastikuehitus – sustainable landscaping
säaſteſv maastikukujundus – sustainable landscape design
säaſteſv tehiskeskond - sustainable built environment
sademevee äravool – stormwater runoff
sademevee käitlus – stormwater management
sademevee kogumine – stormwater harvesting
sademevee saasteaine – stormwater pollutant
sademevesi – stormwater
sademevett koguv lamekatus – blue roof
sademevett filtreeriv sillutis – permeable paving
sademevett läbilaskev sillutis – pervious paving, porous paving
säilinud looduslik keskkond – remnant natural area
seltsilistaimede istutamine – companion planting
sertifitseeritud keskkonnasäaſtlikkuse profiili määramine - certified environmental profiling
sulavesi – meltwater
sulavesi – meltwater
suur energiakulu tootmisel – high embodied energy
taasarendamine – redevelopment
taashaljastamine – revegetation
taasloov kujundus – regenerative design
taastamine – regeneration, restoration
taastav maastik – restorative landscape
tabula rasa -projekt – *tabula rasa* approach
tarbeaedade kujundamine – edible landscaping, foodscaping

tarbeaiandus – edible landscaping, foodscaping
tarbehaljastus – edible landscaping, foodscaping
tehismaastik – built landscape
tervendav aed – healing garden
tiheasustusala - densely populated area
töödeldud mullasegu – engineered soil
tööstuslik tühermaa - brownfield
tööstusmaastik – industrial landscape
topograafiline mõõdistamine – topographic survey
tsoonideks jagamine – zoning
tühi krunt – vacant lot
undisturbed soil – muutmata struktuuriga pinnas
universaalne disain – universaal design, design for all
urban landscape ecology – linnamaastikuökoloogia
uuendamine – retrofitting
uusurbanism – new urbanism
vähenõudlik taim – low-maintenance plant
vähese veevajadusega taimede istutamine – low-water planting
väheste hooldekuludega kujundus – low-maintenance design
väike energiakulu tootmisel – low-embodied energy
valglinnastumine - sprawl, urban sprawl, suburban sprawl
välieluruum – landscape
valinguvesi – stormwater
väliruum – landscape
välisruum – landscape
varjupuu – shade tree
veekaitse – water conservation
veekindel aluskate – waterproofing membaane
veekindel aluskiht – waterproofing membrane
veekindel sillutis – impermeable paving
veemaastik – waterscape
vertikaalhaljastus - green wall, living wall, vertical gardening, vertical landscaping, vertical greenery

vett läbilaskev betoonsillutis – permeable interlocking concrete pavement
vett taaskasutama – recycle water, reclaim water
vihmaaed – rain garden
vihmavee kogumine – rainwater harvesting
visuaalse ja maastikumõju hindamine – Landscape and Visual Impact Assessment, LVIA
volitatud maastikuarhitekt – licensed landscape architect
ääreala – fringe area
ühtlustustiik – balancing pond, detention basin, detention structure
üldplaneering – comprehensive plan
üldplaneeringul märgitud haljasala – zoned green space, zoned green area
üleminekulinn – transition town
üleminekuvöönd – fringe habitat

KOKKUVÕTE

Magistritöö raames valmis säästva maastikuarhitektuuri ja ökoloogilise maastikukujunduse teemaline inglise-eesti seletav valiksõnastik. Sõnastiku koostamise vajaduse tingis maastikuga seotud teemade olulisus ja tõsiasi, et maastikuarhitektuuri või -kujunduse teemalisi inglise-eesti sõnastikke või terminoloogiat käsitlevaid teoseid on vähe.

Sõnastik jaguneb neljaks peatükiks, millest esimeses kolmes selgitatakse sõnastiku koostamise põhimõtteid, tuuakse ära sõnastiku koostamisel kasutatud allikad, pööratakse tähelepanu sõnastiku mõningatele probleemsetele terminitele ning antakse lühiülevaade valdkonnast. Neljas peatükk koosneb sõnastikust.

Sõnastik on pigem kirjeldav ja terminid on esitatud tähestikuliselt. Lähtekeele terminid on valitud teemapõhiselt.

Tegemist ei ole kindlasti ammendava sõnastikuga, mis esitab vaid valiku terminitest, mida kasutatakse seoses säästva ja ökoloogilise disaini põhimõtetega maastike kujundamisel. Tulevikus võiks maastikuarhitektuuriga seotud sõnastike koostamisel keskenduda näiteks maastikuarhitektuursele ehitusele, planeerimisele ja projekteerimisele, visuaalsele esitusele jm teemadele.

SUMMARY

Anett Raup

Säästva maastikuarhitektuuri ja ökoloogilise maastikukujunduse teemaline seletav valiksõnastik

English – Estonian Dictionary of Sustainable Landscape Architecture and Ecological Landscape Design

Master's Thesis

2019

Keywords: sustainable, sustainability, sustainable landscape architecture, sustainable landscape design, ecological design

The main aim of the Master's thesis was to compile an English – Estonian dictionary of sustainable landscape architecture and ecological landscape design, because there are few materials published in Estonian that focus on the terminology used in landscape architecture, and those that do exist concentrate on other topics within landscape architecture. The dictionary is meant for landscape professionals, students, translators and interpreters as well as those interested in the field. The dictionary includes about 300 entries, is alphabetically ordered and provides definitions in Estonian.

The thesis paper consists of four chapters. Chapter I gives a brief overview of the field of sustainable and ecological landscape design as well as looks at the work previously done in Estonian terminology related to landscape architecture. Chapter II explains the principles and sources used for compiling the dictionary. Chapter III presents examples of problems and observations that occurred during the compilation of the dictionary. Chapter IV includes the dictionary and an Estonian – English glossary.

KASUTATUD KIRJANDUS

<https://www.asla.org/default.aspx>. (20.06.2019).

Ametniku soovitusõnastik. Kättesaadav <http://www.eki.ee/dict/ametnik/ametnik.html>. (20.06.2019).

Asustusüksuse liigi, nime ja lahkmejoonte määramise alused ja kord. Vastu võetud 25.11.2004 nr 335. Kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee/akt/821279>. (15.05.2019).

<https://www.barksuppliers.co.uk/how-to-create-a-play-area>. (15.05.2019).

Beck, Travis. c2013. *Principles of ecological landscape design*. Võrguteavik. Washington, DC : Island Press. Kättesaadav <https://ebookcentral.proquest.com/lib/nlibee-ebooks/detail.action?docID=3317623>. (20.05. 2018).

Benson, John F; Roe, Maggie. 2007. *Landscape and Sustainability*. 2nd ed. London and New York: Routledge.

Booth, Norman K. *Foundations of Landscape Architecture. Integrating Form and Space Using the Language of Site Design*. c2012. Hoboken, N.J.: Wiley.

BREEAM. Kättesaadav <https://www.breeam.com/>. (20.06.2019).

<https://www.cement.org/cement-concrete-applications/paving/buildings-structures/concrete-homes/products/permeable-interlocking-concrete-pavement>. (15.05.2019).

Circular Economy Practitioner Guide. Kättesaadav <https://www.ceguide.org/>. (20.06.2019).

Coble-Krings, Lisa. Master Gardeners Share Tips on Low-Water Planting. 05.06.2013. Available at <https://tscpl.org/events/master-gardeners-share-tips-on-low-water-planting>. (15.05.2019).

Dee, Catherine. 2001. *Form and Fabric in Landscape Architecture : A Visual Introduction*.

London ; New York : Spon Press.

Dictionary DefinedTerm. Kättesaadav <https://definedterm.com/>. (15.06.2019)

Dolce, Anne. 2013. What is foodscaping? The Daily Meal: 05.06.2013. Available at <https://www.thedailymeal.com/foodscaping-fancy-word-gardening-or-important-initiative>. (16.06.2019).

Ecosystems and human well-being.

<http://www.millenniumassessment.org/documents/document.776.aspx.pdf>

EEA, 2015. *Euroopa keskkond 2015 — seisund ja väljavaated: kokkuvõte*. Euroopa Keskkonnaagentuur, Kopenhaagen. Kättesaadav

https://www.keskkonnaagentuur.ee/sites/default/files/soer-synthesis-2015-et-final-web_0.pdf.(15.05.2019)

EESC. 2011. *Let's speak sustainable construction. Multilingual glossary*. Kättesaadav

https://www.eesc.europa.eu/glossaries/sites/default/files/g_document/glossary_en_et_lv_lt_finnal.pdf. (16.06. 2018).

Eesti Keele Instituudi mitmekeelne terminibaas Esterm. Kättesaadav

<https://termin.eki.ee/esterm/>. (20.06.2019).

Eesti keele seletav sõnaraamat. Kättesaadav <https://www.eki.ee/dict/ekss/> . (20.06.2019).

Eesti Maaülikooli koduleht. Kättesaadav <http://www.emu.ee/>. (20.06.2019).

Eesti säästva arengu riikliku strateegia „Säästev Eesti 21“ heakskiitmine. Kättesaadav

<https://www.riigiteataja.ee/akt/940717> (15.05.2019).

Eesti õigekeelsussõnaraamat. Kättesaadav <http://www.eki.ee/dict/qs/>. (20.06.2019).

Ehitusseadus. Vastu võetud 15.05.2002.Kättesaadav RT I 2002, 47, 297 (15.05.2019)

Ehitussektori parimat keskkonnajuhtimise tava, keskkonnatoime näitajaid ja tipptaseme võrdlusaluseid käsitlev võrdlusdokument vastavalt määrusele (EÜ) nr 1221/2009 organisatsioonide vabatahtliku osalemise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteemis (EMAS). Lisa 1. 2016. Kättesaadav <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11007-2016-ADD-1/et/pdf>. (15.05.2019).

EJKL Kompetentsikeskuse koduleht. Kättesaadav <http://www.recycling.ee/>. (20.06.2019).

<http://eltindia.com/greenwall.aspx>. (19.05.2019).

<http://www.emu.ee/> (19.05.2019).

<https://www.emu.ee/teadus/teadusteenused/maastikuarhitektuur-ja-keskkonnakaitse/>. (15.05.2019).

Encyclopaedia Britannica. Kättesaadav <https://www.britannica.com/>. (20.06.2019).

Environmental Dictionary, EnDic. 2004. Kättesaadav <https://mot.kielikone.fi/mot/indic/netmot.exe?UI=ened&height=165>. (20.06.2019).

<https://www.epa.gov/nps/urban-runoff-low-impact-development>

Erelt, Tiiu. 2007. *Terminiõpetus*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Eskla jt. 2019. *Aianduse terminibaas*. Kättesaadav <https://term.eki.ee/termbase/view/3245449/>

<http://eurokeelehoole.eki.ee/>

Euroopa maastikukonventsioon. Vastu võetud 20.10.2000. Kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee/akt/228022018001> (15.05.2019)

Evert, Klaus-Jürgen. 2010. *Encyclopedic dictionary of landscape and urban planning: multilingual reference book in English, Spanish, French, and German = Diccionario*

*enciclopédico, Paisaje y urbanismo : Diccionario multilingüe en inglés, español, francés y alemán = Dictionnaire encyclopédique du paysage et de l'urbanisme : Dictionnaire multilingue en anglais, espagnol, français et allemand = Enzyklopädisches Lexikon, Landschafts- und Stadtplanung : Mehrsprachiges Lexikon in Englisch, Spanisch, Französisch und Deutsch. Volume 1, A-Z. Völguteavik. Berlin, Heidelberg : Springer-Verlag. Kättesaadav https://www.ester.ee/record=b3488041*est. (20.05. 2019).*

Explanatory Report to the European Landscape Convention. 20.10.2000. Kättesaadav <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800cce47>. (15.05.2019)

Falkenberg, Valeri jt. *Kõiki kaasava elukeskkonna kavandamine ja loomine*. http://www.astangu.ee/fileadmin/media/PTAK/Koiki_kaasava_elukeskkonna_kavandamine_ja_loomine.pdf. (15.05.2019)

General Multilingual Environmental Thesaurus GEMET. Kättesaadav [https:// www.eionet.eu/gemet/et/about](https://www.eionet.eu/gemet/et/about).(20.06.2019).

<https://www.gorillabins.ca/blog/what-is-the-difference-between-clean-fill-and-non-clean-fill/>. (15.05.2019).

<https://www.greenblue.com/na/urban-drainage-stormwater-management-terminology-lid-suds-wsud/>. (15.05.2019).

Green Building Council. Kvaliteetse ja jätkusuutliku ehitise olelusring. Kättesaadav <http://www.gbc.ee/788est.pdf>. (16.05.2019).

<http://www.greenrooftechology.com/living-roof>. (15.05.2019).

<https://groundwaterexchange.org/projects-and-actions/groundwater-recharge/>. (16.05.2019).

Holden, Robert; Liversedge, Jamie. *Landscape Architecture. An Introduction*. 2014. London: Laurence King Publishing.

https://dspace.emu.ee/xmlui/bitstream/handle/10492/2030/Tiiu_Reitav_2015MA_LM_t%C3%A4istekst.pdf?sequence=1&isAllowed=y (15.05.2019).

http://www.holon.se/folke/projects/openliw/openlev_en.shtml. (16.05.2019).

http://www.idc-online.com/technical_references/pdfs/civil_engineering/Passive_Solar_Design_in_Landscaping.pdf. (16.05.2019).

Interactive Terminology for Europe, IATE. Kättesaadav <https://iate.europa.eu/home>. (20.06.2019).

Jaanits, Jaanika. Antropoloogia ja disain. 12.11.2015. Kättesaadav <http://www.antropoloogia.ee/antropoloogia-ja-disain/>. (15.05.2019).

Jäätmeseadus, vastu võetud 28.01.2004. Kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee/akt/711166>. (16.05.2019)

Kaal, Luule. 2005. *Liikluse rahustamise tehniliste vahendite analüüs ja soovitude täpsustamine nende kasutamiseks*. Tallinn: Maanteeamet.

Karro-Kalberg, Merle. 2009. Toimetuselt. *Välieluruumi ajakiri ÕU* 1: 20-21.

Katuseprofiilid. Kättesaadav <https://katuseprofid.ee/lahendused/katuste-ehitus-ja-remont/>. (20.06.2019).

<https://www.keskkonnaharidus.ee/uleminekuohtu-mis-on-uleminekulinn-tartu/>. (15.05.2019).

Keskkonnaministeeriumi koduleht. Kättesaadav <https://www.envir.ee/et/konventsioon-maastikuarhitektuur>. (20.06.2019).

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus. Vastu võetud 2005. Kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee/akt/867983>. (15.05.2019).

Kipper, Tõnis. Lokkav roheline sein. Saarte Hääl: 27.06. 2018. Kättesaadav <https://arhiiv.saartehaal.ee/2018/06/27/lokkav-roheline-sein/>. (10.05.2019).

Kivikas, Kaia. *Tartu maakonna rohelise võrgustiku analüüs planeeringutes*. 2018. Tartu: Eesti Maaülikool. Kättesaadav https://dspace.emu.ee/xmlui/bitstream/handle/10492/4216/Kivikas_Kaia_LMmag_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=n. (15.05.2019).

Kutsestandard Maastikuehitaja II, versioon 1. Kättesaadav <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10426830>. (20.06.2019).

Kutsestandard Maastikuehitaja, 4. Kättesaadav <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10669079>. (20.06.2019).

Kutsestandard Volitatud Maastikuarhitekt, tase 7. Kättesaadav <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10693990>. (20.06.2019).

<https://www.landscapingnetwork.com/landscape-design/sustainable/solar.html>

Lexico Dictionary. Kättesaadav <https://www.lexico.com/en>. (20.06.2019).

LIFE Viva Grass terminid. Kättesaadav <https://vivagrass.eu/ee/lessons/terms-used-in-the-theory/>. (20.05.2019).

Masing, Viktor. 1992. *Ökoloogialeksikon*. Tallinn: Entsüklopeediakirjastus.

Masso, Tiit. 1999. Ehitaja sõnastik. Kättesaadav <http://www.keelevaab.ee/dict/speciality/builder/about.html>

Merriam-Webster Dictionary. <https://www.merriam-webster.com/>. (25.01. 2019).

Mets, Rauno. 2015. *Kasvuhoonegaaside vood haljaskatustelt ning paepealselt mullalt*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool. Kättesaadav http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/48371/Mets_Rauno.pdf (15.05.2019).

Muudame maailma: säästva arengu tegevuskava aastaks 2030. Vastu võetud 2015.
Kättesaadav https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/SA_eesti/saastva_arengu_tegevuskava_2030_uro_et.pdf. (25.05.2019).

<https://www.nps.gov/tps/sustainability/new-technology/green-roofs/define.htm> (19.05.2019)

<http://nrcreolutions.org/daylighting-rivers/>. (20.05.2019)

Nurme, Sulev; Nutt, Nele. 2012. *Pargiterminite seletussõnaraamat*. Tallinn: Keskkonnaamet.

Nurme, Sulev. 2003. *Haljasalade kujundamine*. Tartu: Eesti Põllumajandusülikooli Kirjastus.

Oudolf, Piet; Kingsbury, Noel. 2013. *Planting: A New Perspective*. Portland, Oregon: Timber Press.

Oudolf, Piet; Kingsbury, Noel. 2016. *Moodne maastik püsikute ja kõrrelistega*. Tõlkinud Vivian Kuusk ja Jaan Mettik. Tallinn: Hea Lugu.

Oxford Dictionary of Architecture and Landscape Architecture (2nd ed). 2006. Oxford University Press. Kättesaadav
<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780198606789.001.0001/acref-9780198606789>. (15.05.2019).

Oxford Dictionary of Occupational Science and Occupational Therapy. 2017. Oxford University Press.

<http://www.peatanav.ee/sundmused/tallinna-arhitektuuribiennaal-tab>. (15.05.2019).

Planeerimisseadus. Vastu võetud 28.01.2015. RT I, 26.02.2015, 3.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/126022015003>. (25.01.2019).

Planning Portal Glossary. Available at <https://web.archive.org/web/20081218180611/http://www.planningportal.gov.uk/england/professionals/en/1018892037172.html>. (20.05.2019).

Pukk, Maria 2010. Pilguheit paremasse igapäevaellu. Sirp: 04.10.2012. Kättesaadav <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/arhitektuur/pilguheit-paremasse-igapaeevaellu/> (15.05.2019)

<https://www.soils.org/discover-soils/soils-in-the-city/green-infrastructure/important-terms/rain-gardens-bioswales>

Raide, Tiina. 2017. *Konteinerhaljastuse praktikad katusehaljastuses. Kasutamine ja probleemid Eestis*. Magistritöö. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool.

Rannamäe, Katrin. Seltsilistaimede mõju kapsakahjurite arvukusele ja nende parasiteerituse tasemele. 2016. Magistritöö. Tartu: Eesti Maaülikool.

Reid, Walter V *et al.* Ecosystems and human well-being. Glossary. Available <http://www.millenniumassessment.org/documents/document.776.aspx.pdf>. (15.05.2019)

Reitav, Tiiu. 2015. Taimede kasvu mõjutamise võimalused katusehaljastuses. Magistritöö. Tartu: Eesti Maaülikool. Kättesaadav

<http://www.roebuckfarm.com/what-is-biointensive-gardening.html>

Rottle, Nancy; Yocoom, Ken. c2010, 2011. *Basics Landscape Architecture 02: Ecological Design*. Lausanne : AVA Publishing.

Russ, Thomas H. 2009. *Site Planning and Design Handbook. 2nd ed.* Europe: McGraw-Hill.

Selman, Paul. 2012. *Sustainable Landscape Planning. The Reconnection Agenda*. London and New York: Routledge.

Sims, Elaine. The Resurgence of Healing Gardens. Healing or Restorative Gardens. Available at <https://blog.americansforthearts.org/sites/default/files/ToolkitGarden.doc>. (15.05.2019).

Sooväli-Sepping, Helen. 2018. *Euroopa maastikukonventsioon on avaliku ruumi poliitika nurgakivi*. Sirp, 12.01. 2018. Kättesaadav <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/arhitektuur/euroopa-maastikukonventsioon-on-avaliku-ruumi-poliitika-nurgakivi/>. (20.01. 2019)

Steinberg, Lior 2015. Woonerf: Inclusive and Livable Dutch Street. 07.12.2015. Kättesaadav <https://www.humankind.city/2015/12/woonerf-inclusive-and-livable-dutch-street/>

Sustainable SITES Initiative. Koduleht. Kättesaadav <http://www.sustainablesites.org/>. (16.05.2019)

Säästev areng. Keskkonnaministeeriumi koduleht. Kättesaadav <https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/saastev-areng> (12.05.2019)

Säästva arengu seadus. Vastu võetud 1995. Kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee/akt/28750>. (15.06.2019).

Säästva arengu sõnaseletusi. SEI Tallinn. Kättesaadav <http://www.seit.ee/sass/?ID=1>. (20.05.2019).

Zeunert, Joshua. 2017. *Landscape Architecture and Environmental Sustainability, Creating Positive Change Through Design*. Bloomsbury Publishing.

Taukar, Marju ja Arvi Tavast 2013. *Mitmekeelne oskussuhtlus*. Tallinn: Valgus.

<https://texaslivingwaters.org/state-and-regional-water-plan/the-pros-and-cons-of-aquifer-storage-and-recovery-asr/>. (20.05.2019).

Termeki. Käsitööteaduse oskussõnad. <https://term.eki.ee/termbase/view/6234149/>. (14.05.2019).

The forms and functions of green infrastructure. Euroopa Komisjoni koduleht. Kättesaadav http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/benefits/index_en.htm. (15.05.2019).

<https://transitionnetwork.org/about-the-movement/>. (15.05.2019).

<http://uniqueplantideas.com/container-landscaping-for-a-more-unique-look/>. (16.05.2019).

Vabariigi Valitsuse korralduse „Euroopa maastikukonventsiooni heakskiitmine ja volituse andmine” eelnõu seletuskiri. Kättesaadav

https://www.envir.ee/sites/default/files/liitusmidokumentide_seletuskiri.pdf

Veeseadus. Vastu võetud 11.05.1994. RT I, 04.07.2017, 50. Kättesaadav

<https://www.riigiteataja.ee/akt/VeeS>. (25.01.2019).

<http://www.vegetalid.com/solutions/green-roofs/what-is-an-extensive-green-roof/concepts.html>. (17.05.2019).

Vernon, Siobhan; Tennant, Rachel, Garmory, Nicola. c2013. *Landscape Architect's Pocket Book. 2nd ed.* London and New York: Routledge.

Vivian Kuusk ja Jaan Mettik. Tallinn: Hea Lugu.

Võõrsõnade leksikon. Kättesaadav <http://www.eki.ee/dict/vsl/>. (20.06.2019).

Walker, Mark. Are Pervious, Permeable and Porous Pavers Really the Same? 02. 10. 2013. Available at <https://stormwater.wef.org/2013/10/pervious-permeable-porous-pavers-really/>. (19.05.2019)

<https://www.worldatlas.com/articles/what-is-a-wildlife-corridor.html>. (15.05.2019).

World Business Council for Sustainable Development, Circular Economy Program. 2018.

Regenerative design. Circular Economy Practitioner Guide. Kättesaadav

<https://www.ceguide.org/Strategies-and-examples/Design/Regenerative-design>. (16.05.2019)

Ühisveevärgi – ja kanalisatsiooniga liitumise ning ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni kasutamise eeskiri. Vastu võetud 29.02.2008 nr 8. Kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee/akt/12937263>. (15.05.2019).

YourDictionary. Kättesaadav <https://www.yourdictionary.com/>. (20.06.2019).

Lõputöö autori kinnitus

Olen magistritöö kirjutanud iseseisvalt. Kõigile töös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõttelistele seisukohtadele ning muudest allikaist pärinevatele andmetele on viidatud.

Autor: Anett Raup 01.07.2019

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anett Raup

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose SÄÄSTVA MAASTIKUARHITEKTUURI JA ÖKOLOOGILISE MAASTIKUKUJUNDUSE TEEMALINE SELETAV VALIKSÕNASTIK,

mille juhendaja on Piret Rääbus,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 2019 Anett Raup